

СТЕНОГРАМА

круглого столу на тему: "Безправні і забуті: громадяни України в місцях несвободи на непідконтрольних Україні територіях (Крим, Донбас)"

10 липня 2017 року

Веде засідання Тетяна Перченко.

ГОЛОВУЮЧИЙ. ...ми сьогодні зібралися на досить складну тему, яку ми з вами будемо працювати з 10-ї до 1-ї години дня. І для початку заходу я хочу вам представити Романа Романова, директора Програмної ініціативи "Права людини і правосуддя" Міжнародного фонду "Відродження". Будь ласка.

РОМАНОВ Р. Дякую, пані Тетяно.

Шановні учасники заходу, дуже дякую всім, хто найшов час зібратися і обговорити дійсно надзвичайно складну, але, мені здається, таку дуже відповідальну і таку ціннісну орієнтовану тему. Тобто ми будемо говорити про українців, які не просто опинилися на непідконтрольних територіях у складних обставинах, але іще перебувають в місцях несвободи, тобто на яких накладається фактично подвійних тягар. І що у зв'язку з цим зроблено, можна зробити, яка роль громадянського суспільства, представників державної влади, міжнародних організацій. Які зрештою мають бути наші бачення для того, щоби все ж таки ми дали зрозуміти, що своїх громадян за жодних обставин в надзвичайно складних ситуаціях, які б вони не відбувалися, українська держава не залишає, українське громадянське суспільство не залишається до цього байдужим.

Для відкриття і привітального слова я би хотів надати слово... Я дуже просив би всіх поставити ваші мобільні пристрої на режим тиші, щоб це не заважало нашій роботі. Дуже за це вдячний.

Отже, надаю слово заступниці Голови Верховної Ради України пані Ірині Геращенко, яка, як ви знаєте, дуже багато зусиль докладає для того,

щоб у форматі мінської групи і в інших можливих і неможливих форматах зрештою досягати того, щоби українські громадяни поверталися з місць несвободи на непідконтрольних територіях. Прошу, пані Ірина.

ГЕРАЩЕНКО І.В. Дякую, шановні колеги. Я хочу відразу вибачитися, що я змушена буду відразу після вступного слова йти, тому що о 10:30 запланована важлива міжнародна зустріч з міністром закордонних справ Португалії. І тому, на жаль, я не зможу повноцінно брати участь в дискусії. Але тут залишаться мої радники, які обов'язково зафіксують всі позиції, що звучатимуть на такій важливій конференції.

Очевидно, що одним із ключових викликів, який стоїть в умовах гібридної війни перед українською владою, залишається звільнення заручників, які залишаються на окупованих територіях, а також політв'язнів, що їх утримую Російська Федерація.

В рамках Мінської групи ми користуємося тією офіційною інформацією, цим офіційним списком, який складає міжвідомчий центр створений в Службі безпеки України. І я рада вітати тут Юрія Качанова якраз керівника цього центру і мого колегу з яким ми вже на протязі багатьох місяців беремо участь в гуманітарній підгрупі в Мінську.

Згідно інформації Служби безпеки України на сьогодні в місцях не свободи в Донецькій і Луганській областях, на окупованих територіях залишається 132 українці. Також ми намагаємося ставити постійно питання про пошук зниклих безвісті. І на сьогодні згідно списку Служби безпеки України більше 400 українців, 408 українців є такими, що зникли безвісті. Очевидно, що ця цифра може бути не ідеальною, скажімо так, не точною, тому що поки тривають бойові дії точну цифру зниклих безвісті по іншу сторону лінії зіткнення встановити доволі важко. Але, коли ми говоримо про 132 заручники і про 408 зниклих безвісти, то мова іде і про цивільних, і про військових, і про чоловіків, і про жінок.

Очевидно, що держава так само дуже болюче ставиться до того, що в Російській Федерації утримуються сьогодні політв'язні, 10 політв'язнів і також десятки кримських татар, більше трьох десятків вже кримських татар, які затримані і так само виключно за свою проукраїнську позицію.

Які є ключові ті проблеми з якими ми зіштовхуємося в рамках роботи Мінської групи і чому, на мою думку, питання звільнення заручників набрало такої гостроти, драматизму і є фактично рік заблокованим. От ви знаєте вчора під час зустрічі з Генеральним секретарем ООН паном Гутерришем ми достатньо довго мали можливість поговорити про питання звільнення заручників. Нагадали, що останні кого вдалось витягти з окупованих територій якраз були Герої України Володимир Жемчугов і представник ООН Юрій Супрун.

І уявіть собі, це був перший випадок взагалі в історії, у тому числі і ООН, коли ця міжнародна організація не могла отримати інформацію про свого співробітника, не могла отримати доступ до нього, не могла отримати підтвердження його утримання, незаконного, в ОРДЛО протягом кількох місяців. Така сама історія повторюється тих людей, за яких ми боремося.

Тактика бойовиків очевидна. На кожен наш запит, як це було по долі історика Козловського, як це зараз відбувається по долі журналіста Асєєва – де ця людина, де ви його утримуєте, яка його доля, за що ви його схопили – ми, насправді, в першу чергу, не отримуємо інформації, тобто нам не надають інформацію на наші листи, на усні звернення під час роботи мінської групи щодо долі цих людей. І доходить до такого цинізму, що говорять: "У нас немає офіційної інформації – затриманий він чи не затриманий". Хоча через свої джерела ми знаємо, знаємо місце утримання кількох людей.

От я хочу сказати, що з оцих 132 громадян, за яких ми боремося, на жаль, представники бойовиків підтверджують не всіх. По-перше, жодного разу на наш от конкретний список 132, який раз за разом українська сторона

надсилає Мінську, на ОБСЄ з вимогою, щоби нам дали представники ОРДЛО точну інформацію, де ці люди, яка їх доля, де вони утримуються. Ми не отримали офіційної відповіді по прізвищам. І на останній зустрічі в Мінську нам сказали тільки цифри: 55 утримуються в ОРДО і Асєєва серед них немає (ми не знаємо чи його затримали ми, чи не затримали, ми не знаємо про це), і 14 утримуються в ОРЛО. А що таке 55 і 14? Хто це? Ми хочемо мати прізвища. Ми хочемо мати повну інформацію по долі 132 людей, конкретних людей.

Далі. Це перша проблема. Нам потрібно встановити інформацію про долю кожної людини, отримати її. Тому що коли є списки, легше боротися за звільнення. І саме тому бойовики не дають відповіді на конкретні прізвища.

Друге. Так само в цьому своєму шантажі, спроби шантажувати Україну залежні від Російської Федерації бойовики вимагають від України звільнення 63 людей, які не мають жодного відношення до конфлікту на Донбасі. Серед них є і вбивці-"беркутівці", які вбивали героїв Небесної Сотні. Серед них є і ті, хто були причетні до терактів в Одесі і в Харкові. І ви бачите, що в своїх останніх заявах ці так звані ватажки бойовиків говорять: "Так, ми будемо вимагати цих людей від української влади, тому що про них там влада забула". Вибачте, будь ласка, Україна не дасть нікому права себе шантажувати. Це перша історія.

А друга історія. Ми, очевидно, розуміємо, що якщо від України вимагають в рамках мінського процесу звільнити людей, які не мають жодного відношення до мінського процесу – беркутівців, причетних до терактів – це означає тільки одне, що Росія визнає, але вустами бойовиків, свою причетність до подій на Майдані і до подій в Харкові і в Одесі.

І на останньому засіданні Мінську, коли знову-таки йшли дискусії, і нам заявили в ультимативному тоні: "И помните, никакого освобождения не будет, если вы нам не отдадите этих 63!". Ми закликали від української

сторони дати нам дуже чітку відповідь ОБСЄ, наскільки це відповідає Мінським угодам, залучення в список всього криміналу, який тільки існує в Україні, росіян дати свою відповідь, наскільки це відповідає Мінським угодам? І ми почули і від ОБСЄ, і від Росії, що надо искать компромисс, если вот это поможет компромиссу, надо отдать всех, все тюрьмы освободить. Компроміс – це завжди рух в дві сторони. Тому Україна в цих умовах вимагає жорстко звільнення всіх політв'язнів, що їх утримують в Російській Федерації, Сенцова, Кольченка, Карпюка, Клиха, Суценка, Чорнія, Виговського інших. Ми вимагаємо звільнення всіх кримських татар, це є громадяни України, вони є зрадниками і сьогодні вони постраждали, і утримуються в буцегарнях виключно за свою проукраїнську позицію. Ми вимагаємо звільнення, так званих, за надуманими справами, затриманих кримських диверсантів, а насправді це ніякі не диверсанти, Панова, інших, яких сьогодні катують в місцях утримання в Криму.

І що ключове по Криму відбувається? Це є повністю закритий півострів, куди немає доступу ані міжнародних гуманітарних організацій, ані наших консулів, тому що ми ніколи не визнаємо окупацію Криму. І тому ті заручники, і політв'язні, що утримуються в Криму, вони є найбільш безправними. Якщо ми говоримо про тих, хто утримується на окупованих територіях, то вибачте, будь ласка, тут би ми також хотіли більш жорсткої підтримки української позиції від не урядових організацій, в тому числі апеляцій до міжнародних гуманітарних організацій, щоб вони зайняли публічну позицію щодо неприпустимості того, що протягом цих трьох років не було жодного контакту українських заручників з міжнародною місією комітету Червоного Хреста, жодного. Садам Хусейн допускав до своїх тюрем МКЧХ, ми маємо зараз ситуацію, коли за два роки роботи мінських груп, за три роки конфлікту жодного разу МКЧХ не дали можливості поспілкуватися з заручниками. Один раз місія ООН з прав людини мала кількахвилинну

зустріч з хлопцями і то в присутності це була не розмова сам на сам, а вона була в присутності, так званих, представників ОРДО і ОРЛО.

Також у нас є питання і до ОБСЄ. Чому протягом двох років роботи мінських груп, координатор від гуманітарної групи, від ОБСЄ лише один раз зустрічався в кількох тюрмах з заручниками. Він відвідав на окупованій території лише чотири тюрми, поспілкувався лише з кількома хлопцями, при тому тоді його не допустили ані до Жемчугова, якого ми потім звільнили. А, ні, якого ми до того звільнили, вибачте. Він був в... він був в тюрмах в жовтні минулого року. Жемчугова ми звільнили у вересні. Але його не допустили ані до Козловського, ані до багатьох інших в'язнів. І, власне, ми вважаємо, що світова спільнота, що так само міжнародні гуманітарні організації мають вимагати від всіх більш жорсткої позиції відносно того, що має дотримуватися гуманітарне право. Заручники не мають сьогодні можливості телефонного дзвінка, відкритого листування. Ми якимись там голубями, знаєте, ці листи їм передаємо і так само щоразу виклянчуємо, щоб була можливість передати листи родинам, це є неприпустимо. І, власне, ці питання не мають бути на порядку денному тільки України.

Дуже важливо, знаєте, запитують весь час: а чому українська влада так мало робить відносно звільнення заручників? Це неправда, навпаки – немає такої міжнародної зустрічі, де би питання заручників не піднімалося українським Президентом, Міністерством закордонних справ, всіма можновладцями як пріоритетне. Президент передав листи про списки заручників і під час свого перебування в Сполучених Штатах Америки віце-президенту Пенсу, який веде український кейс в адміністрації, і під час своєї останньої зустрічі з Макроном, коли вони мали перші такий особистий контакт. І, власне, в цьому є теж один момент, на мою думку. Чим вище українська влада піднімає питання заручників на рівень високий, тим більше Путін і його команда усвідомлюють, що для громадян, для України її

громадяни – це цінність і, значить, на цьому потрібно шантажувати Україну і мучати її.

Зверніть увагу, що відбувається в Росії. Вони визнали свого вбивцю Агеєва? Ні, вони від нього відмовилися, так само як до того відмовлялися від всіх затриманих українськими військовими заблудших на Донбасі вбивць українців. Чи ходив консул уже до Агеєва? Я думаю, що ні. Тому що під час своїх відвідин тюрем, де ми зустрічали цих русских заблудших, вони весь час скаржилися, що до них не заходили консули. Росія відмовляється від своїх громадян, вони їй не потрібні, коли вони стають свідками для Гааги. Вони потрібні тільки, як "пушечне м'ясо", коли воно вбиває українців. Потім крапка. І в цьому два ключових гуманітарних підходи в тому, що відбувається з заручниками. Україна, яка бореться за своїх і тим самим показує, що це для нас цінність, значить, тут можна Росії піднімати ставки і шантажувати Україну. І Росія, яка відмовляється від своїх. Інакше давно б вже відбулось це звільнення.

Але маємо закінчити на позитиві, я думаю. Я вважаю, що є надзвичайно важливим той факт, що українська влада дуже чітко зафіксувала наступне. Неможливий ніякий перехід до політичного блоку Мінських угод без виконання ключових: безпекового і гуманітарного, без режиму тиші сталого, не день, не два, не тиждень, а сталого режиму тиші, без виведення іноземних військ і найманців, без демілітаризації, деокупації Донбасу, без звільнення заручників і допуску міжнародних гуманітарних місій.

Ми просто не маємо аргументів, в тому числі в парламенті, переходити до дискусії відносно політичного блоку. Власне тут є розуміння наших європейських партнерів, колег. І ми чітко бачимо, що всі заяви лідерів нормандського формату, Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки чітко фіксують, що санкції проти Російської Федерації триватимуть до повного виконання Мінських угод і до повного відновлення територіальної цілісності України включно з Донбасом і Кримом.

А це означає, що світ ніколи не визнає ані окупації Криму і Донбасу, ані порушення прав наших громадян. Тому я думаю, що разом ми зможемо звільнити всіх тих громадян, яких сьогодні незаконно утримують Російська Федерація і контрольовані неї представники ОРДО і ОРЛО. Дякую.

РОМАНОВ Р. Дуже дякую пані Ірині. Дуже дякую за огляд ситуації, яка стосується тих людей, яких ми називаємо заручниками, щодо яких відбувається процес дискусії і обговорення про можливості застосування якихось процедур так званого обміну в рамках мінської групи.

Але я би хотів сказати, що коло питань нашої зустрічі, нашого круглого столу сьогодні значно ширше, ніж лише статус тих людей, про яких говорила пані Ірина. Отже, ми би хотіли розглянути ситуацію, яка стосується взагалі людей, які перебувають у місцях несвободи, більшість із яких взагалі не є на сьогоднішній день навіть в рамках будь-якого механізму щодо їхнього повернення.

От у зв'язку з цим уявіть собі становище людей, які, скажімо, знаходилися в місцях несвободи, перебували під вартою або відбували покарання на момент, коли почалася окупація Криму. Вони не здійснювали жодних протиправних дій проти держави-окупанта. Вони не могли на свій розсуд чинити в будь-яких питаннях, вони опинилися в ізоляції від своїх родичів, від можливості контактів з ними. Вони не могли вирішувати свою долю щодо набуття чи ні громадянства Російської Федерації, яке для них настало автоматично.

І велика кількість із цих людей опинилася за межами території України, навіть окупованої території України, на території Російської Федерації зараз. Що вони там роблять, як вони там опинилися, який їхній правовий статус? Яким чином повернути їх в Україну, враховуючи, що це українські громадяни? Дуже багато питань стосовно людей, які теж в перші місяці збройного конфлікту на Донбасі перебували в місцях несвободи. І якщо в

ОРДО досить швидко приступили до формування своєї так званої пенітенціарної служби, то особи, які опинилися на території ОРЛО, взагалі певний час перебували в повному вакуумі, ізоляції, оскільки фактично самотійно керівники установ мали вирішувати їхню подальшу долю. І це була, звичайно, складна комунікація. І в той момент, на превеликий жаль, українська держава теж не дуже була готова для того, щоби належним чином поставитися до долі тих людей, які перебувають в надзвичайно вразливих умовах.

Отже, мені би дуже хотілося, щоби наша сьогоднішня дискусія послужила поштовхом для того, щоби ми подумали про те, перше, наше ставлення до людей, які опинилися в місцях несвободи, багато з яких, скажімо, вчиняли протиправні дії, але вони при цьому лишаються українськими громадянами.

Друге. Чи достатньо зроблено з боку української держави, чи використали ми всі можливі засоби для того, щоби українські громадяни відчували, що вони є громадянами України незалежно від того наскільки в складних обставинах вони опинились в умовах окупації та збройного конфлікту.

Третє. Чи маємо ми достатньо інструментів і механізмів, і які вони є взагалі на сьогоднішній день, які могли би сприяти поверненню українських громадян на підконтрольну українській владі територію.

Далі. Який є наш запит до міжнародних організацій і, яка їхня роль в цьому процесі могла би бути? Чи є вона достатньою? Якщо ні, то в який спосіб ми могли би її посилити? Ну, і нарешті, яким способом ми можемо вести комунікацію з людьми, які перебувають на непідконтрольних територіях і, зокрема, в ізоляції в місцях несвободи?

Отже, мені здається, що це доволі широке коло питань, яке дає можливість подивитися з різних перспектив на становище людей, які

знаходяться в надзвичайно вразливих умовах, але при цьому є українськими громадянами.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Роман.

Шановні учасники, я прошу звернути... Я прошу звернути увагу, що на столах у всіх роздані проекти рекомендацій, які ми маємо ухвалити за підсумками круглого столу. Тобто... І у зв'язку з цим я дуже розраховую, що до нас будуть приєднуватися народні депутати, так склалося, що у сусідній залі проходить дотичний захід - "Реінтеграція Донбасу", - і багато наших учасників та спікерів мають в якийсь спосіб мігрувати. Тому прошу звернути увагу, що у нас є ці рекомендації, які ми маємо до кінця цього заходу ухвалити.

І першу сесію "Становище засуджених та осіб, що тримаються під вартою на непідконтрольних Україні територіях на сході України та Криму" відкриває Наталія Мельник, громадська організація "Донбас – СОС". Прошу, пані Наталю.

МЕЛЬНИК Н. Доброго дня всім! Дякую організаторам за підняття цієї надзвичайно складної теми. До "Донбас – СОС" надходить дуже багато звернень від людей, чиї рідні знаходяться в місцях несвободи на тимчасово непідконтрольних територіях в Донецькій та Луганській областях. За їхньої згоди ми документуємо випадки порушень прав людини, які відбуваються з їхніми рідними. Сподіваємось, що прийде час і кожен такий випадок буде розслідуваний належним чином.

Через обмежений час зупинюсь на найбільш системних порушеннях, які нам відомі. Всі опитувані відзначають порушення прав своїх рідних, те, що їх не евакуювали з зони проведення АТО, залишили в небезпеці. Вони не можуть відбувати покарання відповідно до українського законодавства, не можуть скористатись умовно-достроковим звільненням, так званім законом

Савченко. На порушення своїх прав не можуть скаржитись в українські органи влади.

Засуджені, рідні яких проживають на підконтрольній Україні території, фактично не мають змоги бачитись з ними, не можуть писати, там отримувати від них листи, посилки. Переважна більшість опитуваних відзначає погіршення умов утримання після того, як територія стала непідконтрольна Уряду України. Більшість розказують про незадовільне харчування в колоніях та відсутність медичної допомоги навіть людям з хронічними захворюваннями. В медичних частинах в більшості випадків відсутні ліки. В кращому випадку рідним дозволяють привозити засудженим необхідні їм ліки.

Усім засудженим переглянули кримінальні справи, багатьом змінили статті та режим утримання, строк покарання в основному залишився такий же. Опитувані відзначають, що там використовують Кримінальний кодекс СРСР 1960 року. Ну, там є смертна кара, як всі знають.

Багатьох засуджених, у яких змінився режим утримання згідно рішень так званих судів на непідконтрольних територіях, перевели в інші колонії. Деяких переводили вже декілька разів. Фактично це означає, що встановити місце перебування багатьох засуджених зараз проблематично. Майже усі заявляють про проблеми та перешкоди зі сторони співробітників колонії при написанні клопотань про проведення для подальшого відбування покарання на підконтрольну Україні територію. У засуджених під різними приводами не приймають заяви або не реєструють ті заяви. В багатьох випадках немає руху цих заяв в подальші інстанції.

З цього можна зробити висновок, що на тимчасово непідконтрольних територіях приховують справжню кількість осіб, які виявили бажання перевестися на підконтрольну Україні територію.

Засудженим, які проживали в Донецькій та Луганській областях в усній формі відмовляють в переведенні так як вони вважають усю територію

Донецької та Луганської області так званими "ДНР" і "ЛНР", а людей, які там проживали автоматично своїми громадянами.

Окремі колонії опинились в епіцентрі бойових дій, в результаті чого особи, які в них перебували, потрапляли під обстріли, серед них були поранені і вбиті.

Я не буду зупинятися на Чорнухинській виправній колонії, про ситуацію з цієї колонії дуже багато відомо інформації, думаю, присутнім вона відома.

На фото, яке зараз на екрані, це Макіївська колонія № 32. Фото було знято влітку 2014 року. В таких умовах приблизно півроку перебували засуджені в цій колонії.

В цій колонії загинуло 4 засуджених, двоє з них померли через ненадання своєчасної медичної допомоги. Співробітників колонії в період сильних обстрілів майже не було на території, тому допомогу було надавати нікому. Іншим пораненим, які були не тяжко поранені, засуджені самостійно надавали першу допомогу. Це зруйнована, була фотографія, зруйноване житлове приміщення.

Це Мічурінська колонія № 57 у місті Горлівка. За свідченням опитуваних за час проведення АТО більше 100 снарядів попало... снарядів та мін попало на територію колонії. Тут, за різними даними, загинуло від 2 до 7 засуджених, також були поранені.

На фото - це фото знято зимою 2017 року, - тут видно, що в житловому приміщенні в деяких вікнах відсутнє скло, вікна закриті ковдрами. (Можна наступне фото? Там більше видно).

До цього ж, в цій колонії з 2014 року відсутнє опалення. От в таких умовах: без опалення, з одіями на вікнах, - і перебувають в цій колонії засуджені. Опалення немає також в Макіївській колонії номер 32 та Єнакіївській колонії номер 52. В зимовий період в приміщеннях, де проживають засуджені, ставлять буржуйки, але цього недостатньо для

нормальної температури. Єнакіївська виправна колонія номер 52, близько року над колонією літали снаряди, ця колонія була певний період між українськими військовими позиціями та позиціями так званого "ДНР". Дуже сильні обстріли були в період Дебальцевського котла, тоді було пряме попадання в їдальню, один засуджений загинув, ще один був поранений і один був контужений. В період сильних обстрілів в колонії була дуже погана ситуація з харчуванням. Наприклад, в Єнакіївській колонії номер 52 близько двох місяців не було електроенергії. В цей період засудженим видавали потрохи муки, крупи та олії. Вони самостійно готували їжу собі на вогнищах. В Донецькій виправній колонії номер 124 в серпні 2014 року були попадання снарядів в житлові приміщення та виробничу зону на території колонії, тоді один засуджений загинув, близько 10 осіб було поранено. Ще приблизно ста осіб через страх та паніку втекли, пізніше частина з них повернулася назад, частина, зі слів опитуваних, змогла добратися до Маріуполя. А доля інших невідома, засуджені вважають, що вони могли підірватися на розтяжках. Також втечі під час обстрілів були в Мічурінській виправній колонії номер 57.

Переважна більшість опитуваних повідомляють, що засуджених використовують в якості живого щита. До колонії приїжджала військова техніка і з неї здійснювалися обстріли, тим самим наражаючи засуджених на небезпеку стрільби у відповідь.

Зафіксовано декілька випадків, коли люди утримуються без належних на це підстав в місцях несвободи. Один з них: засудженому, який перебуває в Єнакіївській виправній колонії номер 52, ще 10 червня 2014 Вищий спеціалізований суд міста Києва після перегляду відмінив вирок. Але ця людина і досі знаходиться там.

Задokumentовано п'ять випадків примусової праці. В одному випадку в засудженого був встановлений робочий день з 7 ранку до 24.00.

13 людей заявили, що їхні рідні добровільно працюють, але заробітну плату їм не нараховують. Тут потрібно відмітити, що в 2017 році ситуація з цим дещо змінилася, принаймні в Донецькій виправній колонії № 124. Там засудженим, які працюють, уже почали нараховувати якісь невеликі кошти.

Зафіксовано 8 свідчень про залучення засуджених до незаконних збройних формувань, або отримання засудженими таких пропозицій. Тут важливо сказати, що, можливо, не усі ці випадки були по добрій волі засуджених. Через неможливість перевестися для подальшого відбування покарання на підконтрольній Україні територію деякі засуджені перебувають у відчаї. Через це були випадки оголошення голодування, та декілька засуджених різали собі вени.

Дуже мало інформації надходить про стан засуджених, які знаходяться на тимчасово непідконтрольній території в Луганській області, а та інформація, яку ми отримуємо, свідчить, що становище засуджених там ще гірше, ніж в Донецькій області. Зараз ми виходимо з того, що ще не усі порушення прав людини та злочини, які відбувалися в місцях несвободи на сході України відомі. Багато опитуваних через те, що їх рідні й досі знаходяться в небезпеці, наразі побоюються розказувати про це або не дають згоди на оприлюднення наданої інформації.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я дуже прошу доповідачів виключати мікрофон після того, як ви виклали свою доповідь, оскільки ми тоді не зможемо так працювати. І будь ласка, ближче мікрофон до себе, оскільки дуже погано чути, там ведеться запис. Дякую дуже.

І Регіональний центр прав людини представляє Віталій Набухотний. Прошу.

НАБУХОТНИЙ В. Отже, відповідно до даних Державної пенітенціарної служби України станом на лютий-березень 2014 року,

зокрема, коли почалась окупація Кримського півострова, в місцях позбавлення волі на території півострова знаходилося 3 тисячі 400 осіб. Серед зазначених осіб відносяться як ті особи, які відбували уже на момент початку окупації кримінальне покарання, так і ті особи, які знаходилися у слідчому ізоляторі в місті Сімферополі. Ці люди залишилися поза увагою держави та опинилися у ролі фактичних заручників нової де-факто кримської влади.

За кілька місяців Російська Федерація почала активно переміщувати цих засуджених осіб, зокрема за територію півострова на свою територію, на територію Російської Федерації. Згодом до таких осіб були також приєднані і ті особи, які ще на момент початку окупації, вони не були засуджені українським судом, проте знаходилися на стадії кримінального розслідування і вже були засуджені саме окупаційними судами Кримського півострову. І саме такі особи уже після початку окупації, вони також почали активно переміщуватися де-факто владою Кримського півострова.

На сьогодні нами – Регіональним центром з прав людини та Українською Гельсінською спілкою з прав людини, у нас є дані, що приблизно 4 тисячі 700 осіб були переміщені з початку окупації з території Криму на територію Російської Федерації. Це збільшення цих осіб, воно відбулося за рахунок саме тих, про кого я уже зазначав, а саме за рахунок тих осіб, які були засуджені уже після початку тимчасової окупації. Ці дані ви зможете побачити на нашій інфографіці, яку ми підготували Регіональним центром прав людини та Українською Гельсінською спілкою, я вважаю, що десь ближче до кінця самого нашого круглого столу.

Необхідно розуміти, що з території окупованого Кримського півострова перевозяться в першу чергу неповнолітні засуджені, жінки, а також хворі на психічні та соматичні захворювання. Таке переміщення, воно відбувається по багатьом причинам. Одна з цих причин, це звичайно, що на території Кримського півострова відсутні виправні колонії, зокрема для

неповнолітніх та жінок. Іншими причинами такого переміщення також саме є демонстрування своєї незгоди засудженими тих нових порядків, які були встановлені Російською Федерацією на території Кримського півострову, і саме, зокрема, їхня проукраїнська позиція та несприймання цієї окупації російською владою.

Таким чином за рахунок такого переміщення руйнуються зв'язки із сім'ями, соціальні зв'язки, нерідно докорінно змінюються кліматичні умови для тих засуджених, які мають серйозні проблеми зі здоров'ям.

Звичайно розмова ув'язнених, наприклад, українською мовою чи публічне виявлення проукраїнської позиції, воно є досить часто фатальним для самих засуджених і призводить до краю негативних для них наслідків, зокрема, одним із таких наслідків є саме таке незаконне переміщення у віддалені райони Російської Федерації.

Незважаючи на це, засуджені громадяни України вони постійно намагаються висловлювати протести та боротися за свої права. Як приклад можна навести апеляцію, яка відбулася у травні 2016 року, стосовно громадянина України Ельвіса Асанова, який в рамках саме судового засідання він публічно перерізав собі горло в знак протесту того, що він був визнаний російською владою як громадянин Росії і відповідно його звернення до російської влади, про його переміщення для відбування покарання на території України, воно ігнорувалося. Через кілька тижнів після цього випадку із Ельвісом Асановим омбудсменами України та Російської Федерації ініціювалась зустріч з метою вирішення саме цього питання про переміщення окремих громадян України, які були засуджені на території Криму, в Україні. І, як ми знаємо, через 10 місяців, зокрема 17 березня 2017 року, було переміщено 12 осіб з території Російської Федерації в Україну. І також можна зазначити той факт, що 4 з 12 цих осіб вони проходили по одній справі з Ельвісом Асановим. Сам же Ельвіс Асанов він був переміщений для відбування покарання у город Пенза, що знаходиться на території Російської

Федерації, і йому, звичайно, було відмовлено в поверненні на Батьківщину владою РФ з посилення на присвоєння йому саме російського громадянства.

За рік, у квітні 2017 року, аналогічну спробу суїциду здійснив у СІЗО Сімферополя Андрій Лугін, який разом з іншим засудженим Юрієм Михайловим, оголосив голодування та вимагав від російської влади саме виконувати відому нам резолюцію ПАРЕ, від 12 жовтня 2016 року, в частині, яка стосується заборони переміщення засуджених українських громадян України з території Криму на територію Російської Федерації та зобов'язує РФ передати цих засуджених для відбування покарання саме на території України громадянами якої вони є.

У червні цього року в виправній колонії №1 у Республіці Адигея за відмову від здачі крові, в рамках створення російської ДНК бази даних, засуджених було піддано дисциплінарному стягненню у вигляді поміщення у штрафний ізолятор терміном на 10 діб українського громадянина Івана Федірко, який був засуджений на території Кримського півострову у 2015 році саме окупаційним судом. Після цього він також оголосив голодування вимагаючи виконання російською владою знову ж таки тієї ж з резолюції ПАРЕ від 12 жовтня 2016 року. Колонія №1 в Адигеї, за нашими даними, є одна з найстрашніших за умовами відбування покарання українськими громадянами. Лише за неповний рік нам відомо про факт смерті як мінімум трьох громадян України, а це саме громадяни України Керімов, Серпик та Левін. За свідченням самих засуджених щотижня у колонії фіксується 2-3 випадки смерті. Ще троє наших громадян за цей час померли в інших російських місцях несвободи від ненадання саме медичної допомоги, що є однією з найсерйозніших проблем саме в контексті такого переміщення, тому що ми знаємо, що проблема ненадання медичної допомоги тим засудженим, які страждають на тяжкі хвороби, воно є рушійною.

Нещодавно так званий Уповноважений з прав людини у Криму Лубіна заявила, що про 36 померлих за 2016 рік у закладах Федеральної служби

виконання покарань на території Криму. За її словами, засуджені померли від ненадання належної медичної допомоги через нестачу лікарів.

Можна також згадати і випадки, які відбувалися у Керченській колонії восени 2016 року, де одразу п'ятеро громадян вчинили спробу самогубства на знак протесту проти нелюдських умов утримування в розпорядженні цієї виправної установи.

Отже, якщо говорити більш загально, можна виявити основні такі проблеми. Зокрема поряд з тими проблемами, які на сьогодні присутні на території ОРДЛО в контексті засуджених, а саме, як уже було зазначено моєю колегою, зокрема про визначення статусу цих осіб, неналежні умови утримування, відмову... також є однією з проблем відмова у застосуванні Закону Савченко як судами України, так і судами Російської Федерації, можна виокремити п'ять основних проблем, які, зокрема, існують в специфічному контексті, зокрема стосовно порушення прав засуджених, які були переміщені з території Криму або знаходяться на окупованій території.

По-перше, це питання, пов'язані із визнанням судових рішень російських судів та судів окупованої території, якими пом'якшено вироки українських суддів.

По-друге, це відсутність дієвого механізму захисту прав наших громадян в місцях позбавлення волі на окупованій території та на території РФ, в тому числі і у механізмі повернення наших громадян територію, підконтрольну українській владі.

По-третє, самоусунення державних органів від пошуку ефективних шляхів розв'язання ситуації. Про це можна згадати, зокрема, в контексті діяльності консульської служби МЗС, Міністерства юстиції та прокуратури.

Четвертою проблемою є саме переміщення наших громадян з Криму на територію Російської Федерації, що тягне за собою, зокрема, розірвання сімейних та соціальних зв'язків засуджених з рідними та близькими, а також

жахливий стан саме надання... ну, тобто можна сказати, ненадання адекватної медичної допомоги таким засудженим.

Ну і п'ятою вкрай важливою проблемою, а саме примусове надання російського громадянства громадянам України і, як наслідок, саме неможливість отримання консульської допомоги дуже часто, а також найголовніше – це відмова їх повернення в Україну для відбування покарань.

Наразі ми маємо ситуацію, коли наші громадяни масово вивозяться до країни-агресора і перебувають там в умовах, коли вони вимушені проявляти лояльність до цієї держави. Відомі численні спроби вербування таких російською ФСБ. І все це відбувається тоді, коли, не дивлячись на ту складну ситуацію, яка склалася на сьогодні саме з окупацією Кримського півострова, ми можемо говорити про наявність таких, уже існуючих, міжнародних механізмів стосовно повернення засуджених, зокрема як Конвенції ООН 1978 року, Європейської конвенції 1983 року та Мінської конвенції 1993 року. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую, Віталію, за таку змістовну доповідь.

І від Уповноваженого Верховної Ради України з питань прав людини нам дасть своє розуміння бачення і той матеріал, який напрацьований офісом Уповноваженого, заступник начальника департаменту, начальник Відділу моніторингу пенітенціарних установ Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Євген Нецветаєв. Будь ласка, пане Євгене.

НЕЦВЕТАЄВ Є. Добрий день, шановні учасники круглого столу.

Хотілось би, перш за все, не погодитись з попередніми доповідачами, що за фактами порушень прав осіб, які тримаються на непідконтрольній території Донецької, Луганської області, а також на території окупованої Автономної Республіки Крим. Перш за все хотілось би нагадати, що за

різними оцінками на території в окремих районах Донецької і Луганської областей у нас залишилося, за різними оцінками від 12 до 15 тисяч засуджених та ув'язнених в пенітенціарних установах.

Щодо фактів порушень, то інформацію ми отримуємо не лише від родичів засуджених, ув'язнених, з інших джерел – від міжнародних громадських організацій, але й безпосередньо від засуджених, тих засуджених, які мають можливість виходити на зв'язок за допомогою мобільного телефону або за допомогою Інтернету. Крім того, також ми спілкуємося за фактами порушень, і взагалі з метою з'ясувати умови тримання засуджених, ув'язнених на непідконтрольній території, саме з тими особами, які передаються, переміщуються на підконтрольну органам державної влади територію.

Взагалі-то до Уповноваженого постійно надходять звернення від родичів засуджених, а також безпосередньо засуджених, ув'язнених щодо необхідності їх переміщення на підконтрольну територію. Якщо казати за минулий рік, таких звернень до нас надійшло 300... більше 320 звернень.

Станом на сьогодні ми отримали інформацію щодо бажання бути переміщеними стосовно 760 осіб, з них 387 – з окремих районів Донецької області і 373 – з окремих районів Луганської області. Наскільки нам відомо, відповідно до тієї інформації, яку ми отримуємо безпосередньо від засуджених і ув'язнених, які переміщуються на підконтрольну територію, таких бажаних у пенітенціарних закладах у вказаних районах набагато більше. Тобто багато хто з них не можуть просто фізично звернутися або повідомити про своє бажання саме українській стороні – бажання бути переміщеним на підконтрольну територію.

Починаючи з 2015 року, за ініціативою та безпосередньої присутності Уповноваженого з прав людини, оскільки це є обов'язковою такою умовою від представників окремих районів Донецької області, було здійснено 8 успішних переміщень засуджених та осіб узятих під варту з окремих районів

Донецької області. На даний час на підконтрольну територію переміщено 147 таких осіб. В 2015 році було переміщено 49, в 2016 – 84, у 2017 – 14 осіб.

Основний меседж для представників окремих районів Донецької області наступний. Ми готові забирати всіх осіб, які ви нам будете передавати. Але, наскільки ми знаємо, серед засуджених та ув'язнених така поширюється думка, начебто українська сторона не хоче забирати засуджених на підконтрольну територію.

Слід зазначити, що всі ці списки, які ми формуємо, саме тих засуджених і ув'язнених, які до нас звертаються, або їх родичі, вони передаються в робочому порядку представникам окремих районів Донецької області для того, щоб саме вирішити питання їх переміщення на підконтрольну територію.

Слід зазначити, що такі заходи щодо переміщення, здійснювалися лише стосовно засуджених ув'язнених Донецької області. Тобто інформація щодо умов тримання у нас дійсно більше стосовно пенітенціарних закладів Донецька. Стосовно Луганської області на даний час, на жаль, жодної людини не було переміщено. Але у нас є певна інформація надходить, що серед засуджених ув'язнених проводилось додаткове, нещодавно, опитування щодо бажання бути переміщеним на підконтрольну територію. Робота в цьому напрямку триває. Сподіваємося, що в подальшому ми ще зможемо перемістити наших громадян на територію, підконтрольну органам державної влади.

Якщо казати про Крим, то, дійсно, Автономна Республіка Крим на даний час є закритою територією. Але, так чи інакше, звідти також надходять до секретаріату, до Уповноваженого, звернення з бажанням бути переданим українській стороні, тобто бути переміщеним на підконтрольну територію.

На даний час у нас є певний такі, ведуться списки таких осіб, є три категорії, умовно. Перша категорія - це ті засуджені до позбавлення волі вироками судів України, які набули чинності до 18 березня 2014 року та які

утримуються в окупованому Криму. На даний час таких осіб 17. Є також інша категорія засуджених - це які були засуджені вироками судів та у подальшому були переміщені для відбування покарання на територію Російської Федерації або ж вирок набув чинності в порядку апеляції вже після окупації Криму. Таких у нас осіб 18. Крім цього, є також, є певна категорія засуджених громадян України, які були засуджені вироками судів окупаційної влади Автономної Республіки Крим. На даний час до Уповноваженого звернулись 67 таких осіб.

Як вже казалося попередніми доповідачами, Уповноваженим проводилась певна тривала робота щодо можливості передачі цих осіб з Автономної Республіки Крим.

Ну, з попереднім уповноваженим Російської Федерації трохи не склалося, але ж з новим, Москальковою, була певна позитивна... був певний позитивний результат від взаємодії і, як вам відомо, 26 грудня 2016 року відбувся перший спільний візит Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і Уповноваженого Російської Федерації до Сімферопольського слідчого ізолятора і відповідний візит до Миколаївського слідчого ізолятора.

Якщо казати про нашого омбудсмена, то метою візиту до Сімферопольського слідчого ізолятора це була зустріч з 42 особами, політичними в'язнями, а також тими засудженими, які висловили бажання бути переміщеними для подальшого відбування покарання на материковій частині України.

Разом з тим, зустріч відбулася лише з трьома особами політв'язнями: Чейгозом, Асановим, Дегерменджи, Мустафою Дегерменджи. Під час цієї зустрічі обговорювалося питання переслідування, тиску на них, застосування непропорційної жорстокості з боку силових відомств під час проведення обшуків, затримань. Проблеми діяльності судової системи в Криму – питання автоматичного набуття громадянства Російської Федерації та інші.

Як ви знаєте, що на даний час питання щодо переміщення громадян з Автономної Республіки Крим або осіб, які проживали на території Автономної Республіки Крим, є проблемним з законодавчої точки зору, оскільки передавати в порядку екстрадиції ми їх не можемо, оскільки ми вважаємо, Україна – це... Крим – це територія України, і це громадяни України. Тому в якості виключення була застосована певна процедура – так званий *ad hoc*, і 17 березня 2017 року було переміщено на територію, материкову частину України 12 осіб, які раніше утримувалися в пенітенціарних установах Республіки Крим. Слід зазначити, що з цих 12 осіб певна частина вже відбувала покарання в пенітенціарних закладах різних суб'єктів Російської Федерації. Хотілось би сказати, що робота на даний час в цьому напрямку триває, ми сподіваємося отримати певні позитивні результати. Дякую за увагу.

РОМАНОВ Р. Дуже дякую, пане Євгене, за ваш виступ.

У нас є зараз певний час для дискусії, для обговорення по першій частині нашої програми. Тобто, як ви бачите, програма, зустріч розділена на три сесії. І перша стосується становища осіб, які перебувають під вартою на непідконтрольних Україні територіях.

Отже, я би просив в межах п'яти хвилин, хто хотів би взяти участь в обговоренні. Але, щоб ми зараз вели дискусію не про рекомендації, не про там правовий статус громадян чи шляхи вирішення, яким будуть присвячені наступні сесії, але саме в частині того, в якому становищі перебувають зараз ці особи. Наскільки та картина, яку описали представники різних організацій, які виступали з доповідями, повно, цілісно відображає становище українських громадян в місцях несвободи на непідконтрольних територіях.

Будь ласка, хто хотів би виступити? Давайте, добре. Тоді я вас просив би пересісти там, де є мікрофон. Тому що ми інакше вас не почуємо. І Ольга наступна.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні учасники, я просто буду долучатись. Буквально за пару хвилин до нас приєднається народний депутат Тарута Сергій Олексійович і заступник міністра з питань тимчасово... Міністерства з питань тимчасово окупованих територій Георгій Тука. Просто буквально зараз вони працюють у сесійній залі.

ЩЕРБОВ В. Я сотрудник Мониторинговой миссии ООН по правам человека в Украине Владимир Щербов. Дуже вибачаюсь, що не можу говорити українською. З вашого дозволу, буду говорити російською.

Вы, наверное, знаете, но повторяю. Наша миссия присутствует в Украине с марта 2014 года. И мы, да, ведем постоянно мониторинг, насколько это возможно, ситуации с положением лиц в местах несвободы на территориях, контролируемых вооруженными группами.

И то, что говорилось, да, мы разделяем озабоченность и те факты, которые приводились, мы видим то же самое. Единственное, ну, несколько еще добавим к тому, что уже было сказано. С нашей точки зрения, количество лиц, находящейся под стражей вот до конфликтных задержанных и тех, кто были осуждены или находились даже в СИЗО на момент конфликта, по нашим оценкам, оно сокращается, но, опять же, точных данных у них нет. Мы в наших докладах оцениваем количество этих лиц примерно между 9 и 10 тысячами человек, то есть это население сокращается.

Если говорить об их положении, действительно, многие хотят перевестись на территорию, контролируемую... на территорию контролируемую правительством. Мотивы были известны, многие хотели сократить сроки вот по Закону Савченко, многие были не удовлетворены условиями содержания, многие, ну, насколько мы знаем, считали, что, да, вот они хотят отбывать наказание на территории, контролируемой именно

правительством, потому что они считают себя партиями Украины и гражданами Украины. И, кроме того, конечно, важнейший момент – это возможность взаимодействия с родственниками, поддерживать контакты, если родственники на другой стороне от линии соприкосновения, это этим людям гораздо труднее. И то, что мы знаем, да, многим заключенным, вот как говорил господин Нецветаев, да, им... нам звонят и говорят: "Да, вот нам сообщает администрация, что офис Уполномоченного не хочет нас забирать". Действительно, мы точного количества людей не знаем, но точно речь идет о сотнях человек, они обращаются и к нам, и передают информацию и в офис Уполномоченного, где она уже, конечно же, есть и вот так называемым Уполномоченным по правам человека самопровозглашенных "ЛНР" и "ДНР". Ну, процесс, скажем так, не очень идет. Мы слышим тоже часто одно из объяснений, которые ходят среди задержанных, заключенных о том, что, мол, вы жили тут, на территории Донецкой, Луганской области до конфликта – вот вы здесь и будете отбывать, то есть вот у этих как раз заключенных, которые сами происходят из Донецких и Луганских областей, вот у них есть обеспокоенность, что их, в принципе, не хотят в этой связи обменивать. Но мы получаем звонки, люди действительно многие хотят быть переведенными на территорию.

Что касается условий содержания, наша главная проблема, как уже говорилось, и у нас, и у Красного Креста, – отсутствие доступа, то есть наши главный момент – обеспечить нам возможность посещать заключенных, в конфиденциальной обстановке их интервьюировать и делать это постоянно. Действительно у нас такой возможности, к сожалению, нет. Если говорить об общих колониях, последний визит у нас был в ноябре 2016 года, это было в Селезневскую колонию, такую образцово-показательную на территории отдельных районов Луганской области, такой был показательный визит, там все хорошо и красиво. Вот, ну и да, у нас были возможности иногда посещать. Вот в Макеевке мы были в 2016 году с теми лицами которые

предположительно, вот, возможно будут обменены в рамках так называемого обмена все на всех. Но это не был такой полноценный визит, поскольку, да, у нас не было возможности интервьюировать задержанных в конфиденциальной обстановке. Мы постоянно, чтобы вот вы знали, наша миссия постоянно просить, ну, не требует, так скажем, требует и просит доступа ко всем лицам, находящимся под стражей, поскольку, ну, наше главное правило, наш подход: коль скоро ситуацию вооруженные группы эффективно контролируют, они обязаны соблюдать права человека, в том числе соблюдение стандартов, относящихся к условиям содержания. Что бы не произошло потом, сейчас эти люди вот под стражей, их права нужно соблюдать.

Еще буквально два слова, я уже заканчиваю.

Говорилось, да, об этих двух группах. Доконфликтные задержанные или осужденные и те вот 132 человека, об освобождении которых говорит правительство Украины в Минске. Я бы добавил, ну, не третью категорию, но, безусловно, задержание людей происходит, ну, не третья, а количество людей, которые подвергаются лишению свободы, больше, то есть людей задерживают как и на территории самопровозглашенной "ДНР", "ЛНР", на каждодневной основе есть, может, вы знаете, есть так называемое административное задержание на 30 суток, когда людей задерживают и вот потом решают что с ними делать. И, ну, какая-никакая вот, так скажем, задерживают лиц которые предположительно, по мнению вооруженных групп, их так называемых структур правосудия, задерживаются по каким-то, ну, уголовным, скажем так, за какие-то уголовные деяния. Об этих тоже людях нельзя забывать, потому что иногда рисуется картина: вот там 10 или 15 тысяч доконфликтных заключенных и 132 человека, об освобождении которых говорит правительство Украины. Есть еще люди, о которых, может быть, даже и не знаем, потому что не все обращаются к нам, родственники не имеют возможности, но которые вот попадают в следственные изоляторы

или в какие-то другие, многих держат вот эти 30 суток, как правило, это в изоляторах временного содержания, в ИТТ держат. Эти лица тоже, их статус, так скажем, не совсем понятен, но, в любом случае, права этих лиц, как лиц лишенных свободы, должны соблюдаться, и мы об этом тоже в наших докладах пишем.

Ну вот, собственно говоря все. Спасибо.

РОМАНОВ Р.Спасибо большое.

Ольга, будь ласка. Наступний виступ.

СКРИПНИК О. Доброго дня, шановні учасники! Мене звати Ольга Скрипник, я представляю Кримську правозахисну групу. Ми займаємося моніторингом порушень прав людини вже три роки і також спілкуємося як з політв'язнями, їх родинами, так і з іншими українськими в'язнями, які були засуджені нашими органами влади ще до окупації, як, наприклад, родина Лугіних, яких ми... сьогодні згадували якраз колеги. Це людина, яка була засуджена за багато вбивств, він був в банді Лаптева так звана, але також звертається до правозахисників за допомогою.

Колеги дуже добре охарактеризували положення наших громадян, які знаходяться в Криму та які переведені були до Російської Федерації. Я хотіла додати лише декілька пунктів щодо їх становища. Це, в першу чергу, що в цілому як політв'язні, так і просто українські громадяни, які були засуджені за злочини, вони перебувають, скажемо так, в особливих умовах, і це дискримінаційні, безумовно, умови. Серед них також це спеціальне обмеження в засобах зв'язку. Дуже часто українські громадяни, на відміну від інших, просто не мають засобів зв'язку, як наприклад, зараз так звана справа українських диверсантів, тобто вони не мають можливості жодним чином спілкуватися ні з родиною, навіть не завжди з адвокатами.

Далі - це медичне обслуговування, воно згадувалося дуже часто, просто його свідомо не надають саме українським громадянам. Це постійне обмеження, і дуже часто не пропускають листи, які надходять особливо з української території до наших в'язнів.

І проблема, яку також важливо, на нашу думку, враховувати, це проблема, пов'язана з родичами, тому що дуже часто... що стосується СІЗО, то майже постійно всім родичам, в першу чергу політв'язнів, відмовляють. Але навіть люди, які вже засуджені російською окупаційною владою до покарань і переведені, наприклад, в колонію Російської Федерації, як то було з Олександром Костенко, родичі, які звернулися за довготривалим побаченням, отримували або взагалі відмову, або, наприклад, якщо за російським законодавством вони мали право на три доби такого побачення, але насправді, наприклад, матері Олександра Костенка надали всього одну добу, тобто на відміну від інших... наприклад, якщо там в цій колонії є російські громадяни, то родичі їх спокійно можуть відвідувати і отримують, як положено, ці побачення, то українські громадяни не можуть дуже часто отримати взагалі побачення або просто обмежують їх в цьому.

Це проблема також перешкоди в роботі адвокатів, які також постійно, особливо в Криму ми фіксуємо.

І ще окремо хотіла б звернути увагу, нещодавно ми випускали дві статті якраз на тему умов утримання в СІЗО Сімферополя... Ну і, дійсно, вони і раніше були не найкращі, це зрозуміло. Але зараз через окупацію там взагалі просто нелюдські умови утримання наших в'язнів, українських громадян. Наприклад, камера, де знаходиться Володимир Балуг, там може розміщуватися максимум 16 людей, але там знаходиться 22-25. Люди, наприклад, просто по черзі сплять, займають ліжку, щоб можна було спати. Тобто отакі жахливі умови. Дякую.

РОМАНОВ Р. Дякую.

Прошу, будь ласка.

_____. Добрий день. Я представник прокуратури Автономної Республіки Крим. Погоджуючись з цим всім, що було сказано, від себе хочу, від прокуратури Автономної Республіки я хочу додати такий момент.

В плані фіксації цих фактів у січні поточного року Прокуратурою Автономної Республіки Крим було зареєстроване кримінальне провадження за фактом диспозиції статті 438 - це порушення законів та звичаїв ведення війни. І цей склад злочину, він охоплює порушення норм четвертої Женевської конвенції. І от щодо засуджених ті норми, які стосуються саме перекваліфікації діянь, які були вчинені особами, щодо їх переміщення на території вже безпосередньо Російської Федерації, ці факти, вони розглядаються, розслідуються в межах 438 статті. Особи, які були переміщені в березні 2017 року, вони давали показання по цим фактам. І наразі ведеться така робота.

Щодо політв'язнів і щодо тих, хто по іншим, по релігійним ознакам, також затримуються незаконно окупаційною владою, то теж ці факти фіксуються в межах кримінального провадження. Дякую.

РОМАНОВ Р. Дуже дякую.

Сергій Олексійович, ви би хотіли приєднатися до нашої дискусії щодо становища людей в місцях несвободи на непідконтрольних територіях? Прошу, будь ласка.

ТАРУТА С.О. Доброго дня! Дякую, перш за все, фонду "Відродження" за дуже важливий круглий стіл. Тому що питання відносно прав тих, які знаходяться зараз в місцях тимчасового задержування, дуже-дуже жахливе. І тут, я думаю, що проблему можна розділити на дві частини. Є Крим, і там

хоч якась система є міжнародного права, тому що Росія визнала цю територію своєю, і тому вона повинна виконувати. І ці випадки, коли ми чуємо, це випадки, які потребують дуже великої уваги і від України, і від наших міжнародних партнерів. А що стосується окупованої території Донецької і Луганської області, там зовсім нема ніякого права, там нема ніякої системи.

Я дуже гарно знав з самого початку, що там робилося, зараз у мене менше досвіду. Але коли я спілкуюся з міжнародними нашими партнерами, особливо з Червоним Хрестом, які постійно там знаходяться, то ми можемо зараз констатувати, що сьогодні там дуже великі загрози відносно небезпечної форми туберкульозу, і вона... Вони сказали, що з 56 року це перший раз в Європі така форма, яка може розпространятися далі і на територію України, і територію Європи. І тут треба це питання дуже зараз гостро ставити. А ставити де можна? Ставити можна перед нашими міжнародними партнерами. Вчора був у нас Генсек ООН. І я думаю, що в тому числі це наше спільне завдання, тому що там, на жаль, ми не можемо ні в якому разі направити туди своїх представників. Я так розумію, що Лутковська Валерія, яка є Уповноваженим по правам людей, домагається і, мабуть, їздить туди, вона краще знає. І ця інституція багато чого робить.

А взагалі зовсім сьогодні нема можливості Україні там допомагати тим, які вже закінчили свій строк. І вони мусять бути відпущені, але їх не відпускають. Частині ставлять умови, це теж я знаю, що, якщо ти хочеш, щоб тебе визволили, і достроково, то бери зброю - і тоді ти можеш закінчити свій термін. І я так думаю, що якраз міжнародні організації – це головні наші інструменти для допомоги тим, хто там зараз знаходиться.

І тут я встиг прочитати рекомендації, вони дуже гарні. І тут якраз пропозиції і до уряду, який мусить зараз цим активно займатися, перш за все, Міністерство юстиції, і до парламенту, і до міжнародної нашої спільноти, і в рамках ПАСЕ, і в рамках ООН. І тому мені хотілося би, щоб цей захід, перш

за все, об'єднав в наших діях і далі приєднав до в подальшому ініціюванню, щоб ці пропозиції були втілені. Дякую за можливість виступити.

РОМАНОВ Р. Дуже вам дякую.

Чи вичерпали ми всіх бажаючих взяти участь в дискусії на першій сесії? В такому разі рухаємося далі. Я вам дуже дякую. Мені здається, що ця сесія вийшла доволі змістовна і ми з... так перед собою побачили реальну картину того становища, в якому опинилися наші громадяни в місцях несвободи на непідконтрольних територіях.

Отже, друга сесія – це питання правового статусу українських громадян, засуджених на непідконтрольних територіях та осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі, що знаходяться на цих територіях. Це частково, власне, те, про що зараз говорив пане Сергій Тарута, тобто коли люди звільняються, маючи на руках документи, які в Україні ми не можемо їх визнати. Відповідно яка подальша доля цих людей і що ми зробили для того, щоб зрештою ми могли сказати, що з нашого боку всі зусилля, всі належні засоби для повернення людей в Україну після звільнення були використані? Так само, звичайно, постає питання про ті рішення, які приймаються на підставі от Кримінального кодексу 1960 року, наприклад, владою самопроголошеної республіки чи владою на території окупованого російською Федерацією Криму, тобто які наслідки цих рішень і яким чином ми можемо діяти, брати їх до уваги, враховуючи те, що вони дуже часто насправді мають позитивний вплив на подальшу долю громадянина, українського громадянина. Але при цьому ми маємо перешкоду в тому, що ми не маємо підстав для того, щоби брати до уваги ті документи як документи.

У нас є широкий перелік учасників цієї сесії, і ми також подивимося на цю проблему з різних перспектив.

Отже перший виступ - Дар'я Свиридова, Українська Гельсінська спілка з прав людини. Прошу.

СВИРИДОВА Д. Дякую, пане Романе. Вітання, колеги. Я дуже дякую за організацію цього заходу, безумовно, і за увагу до цього заходу колег, представників влади.

На жаль, ми маємо три роки окупації окремих територій Сходу та Криму, і, на жаль, все ще маємо нерегульованим це питання. І сподіваюся, що і цей захід у тому числі дасть такий потужний поштовх для вирішення цього питання.

Ну, в першу чергу, дійсно, під час цієї сесії ми хотіли поговорити про визначення правового статусу українців, які перебувають в місцях позбавлення волі, в місцях несвободи на окупованій території та звільнилися з цих місць. І от щодо визначення їх статусу, чому взагалі ці є проблемою, які саме проблеми виникають в цих людей, я б, мабуть, окреслила декілька найважливіших, на мій погляд.

По-перше, засуджені, які залишаються на окупованій території або продовжували відбувати покарання під час окупації та у випадку Криму, анексії Кримського півострову, або, наприклад, були в подальшому примусово вивезені на територію Російської Федерації, про що вже казали мої колеги. Безумовно, час іде, і частина цих людей звільнюється з місць несвободи через те, що відбувають термін покарання, і більшість з них потрапляє і переміщується, повертається на контрольовану Україною територію і перед ними постає ними постає купа питань, які фактично кажуть про повну і тотальну невизначеність їх статусу, правового статусу в першу чергу. Тобто, яким чином вони мають підтверджувати той факт, що вони вже відбули покарання для України? Бо ми вже кажемо... бо ми кажемо про те, що, звичайно, документи видані на цій неконтрольованій території не визнаються органами влади України. Чи буде цей термін відбування ними

покарання на території міст несвободи, які знаходяться під контролем Росії або на неконтрольованій території сходу, чи буде він їм зарахований як строк відбуття покарання?

Частина засуджених, наприклад в Криму, звільняється за умови... звільняється за умовно достроковими умовами на підставі законів Російської Федерації. Частина засуджених отримала так звані вироки, які були пом'якшені Російською Федерацією та судами окупаційними, і так само звільняється раніше, ніж строки, які були призначені органами влади України судовими. Що робити цим ув'язненим? Чи можна вважати їх такими, які відбули покарання призначені їм судом?

І нарешті, є ще декілька категорій осіб, а саме ті... це теж, в першу чергу, звичайно, особи, які відбувають покарання на території Криму, це питання до осіб, які... вироки стосовно, яких виносили ще українські суди і вони не набули сили і були переглянуті судами, які створенні на окупованій території.

І, по-друге, це питання тих осіб, щодо яких органами влади України ще було відкрите кримінальне провадження. Але вже всі вироки, на підставі яких ці особи відбували покарання, виносилися окупаційними судами. Що робити всім цим людям? Як визначати їх правовий статус? На це мав би відповісти відповідний Закон про статус правовий цих осіб. І тут в мене, як то кажуть, є дві новини: одна гарна і одна погана.

Перша, в принципі, гарна новина, те, що такий закон був розроблений, такий закон сьогодні є і він розглядається Кабінетом Міністрів України, і навіть вже пройшов встановлену законом процедуру узгодження і отримання рекомендацій від громадськості. Але, на жаль, погана новина складається в тому, що це обговорення проходило рік тому. От скоро, в серпні, виповниться рівно рік, коли закінчились громадські обговорення цього проекту закону. На жаль, до сьогоднішнього дня ми не маємо фактично жодного нормативно-правового акту, і в першу чергу закону, який би

відповідав на ці питання, які я вже озвучила, і купу інших питань, відповіді на які очікують тисячі ув'язнених в місцях несвободи на окупованих територіях.

Я б трошки хотіла буквально зупинитися саме на цьому законі, бо сьогодні є він, і нам з ним, скоріше за все, треба буде працювати. Я би закликала саме представників влади, які сьогодні є тут, і народних депутатів, яких, на жаль, або не бачимо, або побачимо пізніше, яким працювати так само з цим проектом закону. Закон є... проект закону є, і це добре, але він, на жаль, містить декілька, на наш погляд, таких тривожних норм, які фактично ставлять під загрозу вирішення питань, про які я наголосила.

Ми з колегами з Регіонального центру з прав людини, з колегами з інших організацій надавали свої рекомендації щодо цього проекту закону. Я б хотіла зупинитися на декількох з них. В першу чергу цей закон жодним чином не піднімає питання осіб, які звільняються з місць несвободи не на окупованих територіях, а з місць несвободи на територіях Російської Федерації. І це дуже важливо, бо сьогодні, як вже казав колега з Регіонального центру з прав людини, ми маємо вже більше чотирьох тисяч осіб, які були позбавлені волі, в тому числі згідно вироків українських судів, і незаконно примусово переміщені на територію Російської Федерації. Відповідно звільнятися вони будуть саме з місць несвободи Російської Федерації, будуть мати відповідні документи на руках і повертатись на територію України. І так само їх статус не буде визначеним, цим законом в тому числі, проект якого... про проект якого я кажу.

Друге питання - дуже важливе, як на мене, - це питання того, що цей закон передбачає позбавлення волі автоматичне всіх осіб, які, за інформацією українських органів влади, або перебували в місцях несвободи на момент окупації, або були під мірою запобіжного заходу. Тобто без рішення суду за цим проектом закону можна буде позбавляти свободи будь-яку особу, яка потрапляє під контроль України. На наш погляд, це просто є неприпустимою

ця норма. Люди, які звільняються з місць несвободи на окупованих територіях і мають відповідні документи про це, навіть видані окупаційною владою, просто це неприпустимо, що без рішень суду, без жодних підстав фактично їх позбавляли свободи, поміщали в місця несвободи. Більше того, ми вважаємо, що ці люди мають, ну, безумовно, має бути певна процедура повідомлення цих людей про те, що відкрите відповідне провадження щодо того, що зараз буде держава визначати їх статус як осіб, які позбавилися... звільнилися з місць несвободи на окупованих територіях, проте жодним чином це не може бути автоматичною підставою для позбавлення волі цих людей.

Третій момент, він пов'язаний з попереднім, це те, що сьогодні фактично проект закону не передбачає можливості для цих людей звертатися за визначенням цього статусу до судів України, перебуваючи ще на непідконтрольній території України. Тобто особа має потрапити на підконтрольну територію і має особисто звертатися. А, як ми бачимо, потрапляння на цю територію фактично загрожує їй автоматичним позбавленням волі. Звичайно, ці люди не будуть за таких умов намагатися потрапляти на територію, підконтрольну Україні, тим більше, намагатися... позбавлені будуть можливості фактично визначати свій правовий статус і це все, що закон має передбачати право людей звертатися, коли вони ще перебувають на непідконтрольній, тобто через своїх, наприклад, законних представників і спочатку мають право все ж таки визначити свій статус, і після цього переміщатися на підконтрольну територію України.

Ще один момент - це момент того, що в законі визначено лише осіб, які відбувають покарання, тобто знаходяться в місцях, де особи відбувають покарання. Жодним чином ні слова не сказано, наприклад, про СІЗО або про місця для примусового лікування осіб там з психічними розладами. Тобто фактично ці особи, які перебували в СІЗО, вони, а в подальшому, можливо, і

відбували покарання, так само фактично питання їх позбавлення волі жодним чином не покривається цим законопроектом.

Ще один момент, про який коротко вже казали колеги, безумовно, і це, в тому числі, мабуть в першу чергу буде стосуватися людей, які відбувають покарання на території Криму, - це питання пом'якшення вироків, пом'якшення умов, наприклад, із термінів, скорочення термінів відбування покарання, які були призначені українськими судами, наприклад, особам в Криму і в подальшому переглянуті окупаційними судами і призначено менші покарання, аби застосовано інші умови, які дозволяли їм вийти з місць несвободи раніше, ніж це було визначено вироками українського суду. Це також не регулюється сьогодні цим проектом закону, хоча, на наш погляд, і це така наша тверда позиція, все ж таки держава Україна тут має зайняти досить гуманну позицію щодо осіб, які фактично не просто були позбавлені... відбували покарання на окупованій території, а фактично перебували під контролем держави-агресора і мали ще певні серйозні обмеження своїх прав, вже не кажучи, там, і про умови тримання, і про ті жахливі ситуації порушення прав, про які вже казали мої колеги. Тобто тут держава, на наш погляд, має зайняти позицію фактично не погіршення статусу засуджених. І, ну, не має держава фактично знову їх затримувати і змушувати відбувати те покарання, яке залишилось начебто невідбутим, згідно вироків українських судів. Все ж таки ця особа опинилася в ситуація, коли вона не може вирішувати, да, свій правовий статус, за неї це вирішувала країна-окупант, яка мала на те ті чи інші підстави. І ми вважаємо, що фактично примушення та позбавлення волі таких осіб в подальшому, ну, не є адекватною поведінкою і з боку держави України, і все ж таки це питання так само, як мінімум, має бути врегульовано в проекті закону.

Що б важливо було, мабуть, сказати, що мені хочеться, на що мені хочеться звернути увагу всіх, хто тут присутній і хто буде оговорювати це питання, бо ми обговорюємо не просто закон і не просто статус, якийсь

ефемерний правовий статус осіб, які звільнилися з міст несвободи на окупованих територіях. Ми зараз обговорюємо реально питання життя тисяч осіб, які фактично сьогодні чекають на відповідь від України, як їм жити далі. Ми вже сьогодні маємо сотні, а, може, і більше людей, які звільнилися з місць несвободи на окупованих територіях і реально не знають, як їм жити на підконтрольній Україні території. Просто для прикладу я хочу розповісти одну маленьку історію про людину, яка звільнилася наприкінці 2014 року з місць несвободи на території Криму, відбувши покарання повне, повний строк покарання, хоча мала права на амністію за законами України, яку, звичайно, до неї не застосували. Ця людина перемістилась на підконтрольну територію України. Звичайно, документи, які їй надала влада Російської Федерації на окупованій території, не були, не визнавалися. Ця людина звернулась до Української Гельсінської спілки за допомогою, за допомогою щодо визначення її правового статусу, факту відбуття нею покарання, для того щоб просто продовжити далі жити, влаштуватися на роботу.

От це було наприкінці 2014 року, сьогодні липень 2017-го. До сьогоднішнього дня ця справа в судах не вирішена, до сьогоднішнього дня людина не може визначити свій правовий статус, людина позбавлена купи, обмежена в купі, в реалізації купи своїх прав. Більш того, ця людина навіть на початку 14 року приймала участь в АТО, але в подальшому, скажімо так, вважала це своїм обов'язком, да, і добровольцем приймала участь в АТО. Але сьогодні так само, звичайно, через те, що її статус не визначений, і взагалі в розумінні української влади ця людина має ще перебувати, мабуть, в місцях несвободи, ця людина фактично не може навіть, навіть приймати участь в АТО, да, для прикладу. І от для прикладу фактично строк невизначення, оцей строк, який триває до сьогоднішнього дня, невизначення правового статусу цієї особи, яка відбула вже покарання, він вже перевищив той строк, на який ця людина була позбавлена волі на вироком українського суду. Тобто покарання, яке фактично сьогодні застосовують до цієї людини, як, можливо,

і до інших, українська влада фактично подвоїла вирок, винесений рішенням суду.

Дякую дуже.

РОМАНОВ Р. Дуже дякую Дар'ї.

До нас приєднався пан Георгій Тука, чому ми дуже раді. Якщо ви зараз хотіли би щось сказати, да? Будь ласка.

ТУКА Г.Б. Доброго дня. Відверто скажу, я не знав, що буде обговорюватися в цій залі ця тема, бо я просто в сусідній залі знаходжусь.

Справа в тому, що так доля склалася, що я безпосередньо долучений до тієї теми, яку зараз обговорюють в цій залі. Ще коли я займався виключно волонтерською діяльністю, до мене звернулись засуджені, які відбували покарання в одній з колоній Донецької області, в районі Маріуполя.

Колонія зазнала ушкоджень під час активних бойових дій. Охорона вся розбіглась. На територію колонії зайшли терористи, запропонували ув'язненим приєднатись до своїх лав. Тих, хто відмовився, їх не покарали, але їх попередили, що в разі, якщо кого-небудь з них побачать за периметром колонії, ці люди будуть на місці знищені.

В результаті обстрілів в колонії була відсутня електроенергія, вода, каналізація, харчування, медична допомога. Ці люди, вони звернулись до мене по допомогу. Нам вдалось організувати певний зв'язок через маріупольських, скажімо відверто, авторитетів для того, щоб надавати цим ув'язненим допомогу в забезпеченні водою, їжею, медикаментами. Потім через деякий час вдалось туди переправити дизель-генератор.

Вже коли я почав працювати на Луганщині в якості голови військово-цивільної адміністрації, до мене звернулись представники Луганської правозахисної групи, зокрема Павло Лисянський, який дуже особисто сприйняв проблему. До нього звернулись наші громадяни України, які

перебували покарання в місцях позбавлення волі, розташованих на неконтрольованій території, з питанням, до якого не були готові ніхто, ні законодавці наші, ні уряд, ні правоохоронна система.

Справа в тому, що за цей час вже чимало людей, які відбували на початку всіх цих подій покарання на неконтрольованих територіях, у них закінчився термін ув'язнення. І відбувається відверта торгівля людьми, коли так звані очільники цієї ОРДЛі вони з родичів просто щиро і відверто вимагають кошти для того, щоб надати можливість їхнім близьким, які вже відбули покарання, бути звільненими. Одну таку людину нам разом з Павлом вдалось звільнити, і були на цю тему прес-конференції.

Сам безпосередньо я зіткнувся з ситуацією, коли до мене прийшли очільники Служби безпеки, міністерства, ну, представництво Міністерства внутрішніх справ в області, Збройних Сил, і ми разом сиділи радились, ситуація вкрай неординарна. Під час бойових дій охорона колонії втекла, частина засуджених вийшла за периметр. І ця частина, ну, частина, я не знаю, ну, не можу впевнено казати, яка кількість, але на місце розташування Збройних Сил України прийшла група засуджених громадян України з пропозицією, з заявою відправити їх на подальше відбуття покарання в інші місця позбавлення волі. Вони називали свої імена, дані, статті, за якими вони засуджені, до речі, статті важкі, це не якісь там дріб'язкові крадіжки. Я точно пам'ятаю, що одному з засуджених ще термін покарання мав бути 7 років, а іншому ще 12 років. І, попри те, ці люди прийшли добровільно до правоохоронних органів з пропозицією їх направити в інші місця для подальшого відбування покарання, але зіткнулись просто з тупиковою ситуацією: особистих справ немає, вироків оригіналів немає, документів взагалі щодо тих осіб немає. І постало запитання з трьома знаками запитання: "Що з ними робити?" Я знаю, що вони були етаповані вглиб України. Чесно кажучи, я не знаю подальшу долю цих людей. Але я переконаний, що з кожним днем проблеми долі людей, громадян України. Ще раз підкреслюю

на цьому, громадян України, да, вони порушили закон, да, вони вчинили злочини, але вони – громадяни України. Вони мають абсолютно всі конституційні права, які прописані в Конституції України. Яким чином, на законодавчому рівні перш за все, бо я чудово розумію, що ні парламентарі, ні я як цивільна особа, ми не можемо вплинути на тих озброєних покидьків, які там знушаються над цими людьми, але з точки зору прийняття якихось законодавчих ініціатив, я вважаю, це дуже важливо і це просто необхідно робити.

Окрім того, давайте не забувати про родини цих людей. Адже досить помилковим являється уявлення про те, що переважна більшість тих людей, які відбувають покарання на неконтрольованих територіях, вони самі є вихідці з тих територій. Це далеко-далеко не завжди відповідає дійсності. Величезна кількість людей, які відбувають там покарання, вони навіть є вихідці з Західної України. Звісна річ, вони там мають свої родини.

Наостанок хочу запевнити вас. У мене немає даних ані оперативних, ані об'єктивних про те, що серед засуджених, коли до них, а це було повсякчасно, коли до них заходили терористи і пропонували взяти в руки зброю в обмін на звільнення від перебування в місцях ув'язнення волі, я не буду казати і не можу. У мене просто немає таких даних, що таких людей, які б зголошувались на такі пропозиції, було дуже багато. Переважна більшість все-таки людей залишаються відбувати покарання, як би це важко там не відбувалось.

Так, до речі, є ще одна тема, яку вже порушували вже перед міжнародними нашими партнерами, - це примусове застосування робочої сили. Я не знаю, можливо, ви вже про це казали в залі. Засуджених примусово заставляють працювати на заводах по виготовленню цегли, на заводах по виготовленню залізобетонних виробів, на будівництві укріплень. Це відбувається поза бажанням людей.

І та людина, про яку я казав, яку нам вдалось звільнити і переправити на територію України, вона в своїх прес-конференціях зазначала, що вона була свідком страт за непокору таким вимогам. Дякую.

РОМАНОВ Р. Дуже дякую за ваш виступ і за те, що знайшли можливість приєднатись до нашої дискусії. Ми, дійсно, в першій частині мали презентацію по ситуації і по становищу щодо людей в місцях несвободи на непідконтрольних територіях Донецької і Луганської області. Представниця "Донбас – СОС" досить детально представила, в тому числі і в частині залучення до примусової праці.

У нас є факти, були озвучені того, що в окремих випадках бойовики використовували колонії в якості живих щитів, звідки вели обстріли для того, щоб зрештою потім зворотній обстріл наніс руйнівних наслідків, що могло би буди підставою для звинувачень і так далі.

Тобто ці факти надзвичайно важливо фіксувати, тому що ми, очевидно, говоримо про воєнні злочини і про те, що вони мають бути всі розслідувані, для чого має бути належне документування на цей час. Ми також серед...

ГОЛОВУЮЧИЙ. По суті, можна зробити висновок, що із статусу засуджених люди перетворюються в статус заручників.

РОМАНОВ Р. Ми також до цього заходу підготували певні матеріали, які описують становище засуджених осіб і на території неконтрольованих частин Донецької і Луганської області, і в Криму з їхнім переміщенням на територію Російської Федерації в подальшому. І рекомендації, які ми також маємо намір спрямувати і обговорити.

Тепер хотів би надати слово пану Олександрові Павліченку, представнику Харківської правозахисної групи, який також багато працює з цією категорією питань. Будь ласка.

ТУКА Г.Б. Я перепрошую, колеги. Я вимушений вас покинути. Бо все-таки мене просто запросили на хвилину. А щодо Криму. От, моє особисте враження. Це просто не вкладається взагалі в якесь світосприйняття. Коли людину, яка є громадянином України, без її згоди, примусово оголошують громадянином Росії і засуджують за законами Російської Федерації.

Я не знаю, взагалі це краще правникам давати відповіді, чи в світі взагалі існують подібні якісь прецеденти? Дякую.

ПАВЛІЧЕНКО О. Дякую. Доброго дня всім учасникам! Я можу сказати, що інформація, яку навів пан Тука щодо кількості осіб, які перебували в місцях несвободи, будучи засудженими за вироками українських судів, і коли туди заходили представники "ДНР" і "ЛНР", і пропонували їм долучитись до збройних формувань, є мізерно невеликою. І у нас є факти, свідчення про такі ситуації, і факти рекрутування. Це теж ще один із злочинів, які вчиняють представники терористичних угруповань.

Але така картина не є масовою. І як на мене, це має слугувати ще одним вагомим аргументом на додаток до того, що всі ці особи, це ми повернемося ще до цього, хто відбуває покарання у місцях несвободи на неконтрольованих Україною територіях Луганської і Донецької областей, зокрема вони мають право не просто амністію, а на особливу амністію у зв'язку з тим, що вони перебувають в зоні бойових дій і в зоні отакого конфлікту, який суттєво погіршує їхні права, обмежуючи їх у всіх напрямках.

Вже було зазначено, що серед цих категорій осіб можна виокремити декілька груп. Я би зупинився, мабуть, на двох найбільших.

Перша. Це особи, які були засуджені українськими судами і вироки щодо яких вступили в силу до часу перенабуття контролю або захоплення контролю над цими територіями, ну, будемо говорити, це травень 2014 року, захоплення контролю збройними незаконними угрупованнями.

Відповідно підстави, на яких вони перебувають на цій території були втрачені, оскільки саме держава Україна своїм рішенням позбавила їх свободи, визначила режим утримання, визначила місця відбування покарання.

На жаль, держава Україна не змогла, хоч були декілька спроб, ми знаємо про це, здійснити перевезення в більш безпечні місця. Я нагаю, що були навіть спроби масових перевезень, було таких спроб декілька в кінці 2014 року. Всі вони завершилися безуспішно. Ми знаємо навіть, що Пенітенціарна служба готувалася до такої ситуації і було, ну, скажімо так, ущільнення і вивільнення місць для того, щоб приймати осіб, яких переведуть з непідконтрольних територій, йшлося десь про порядок, там, до 15 тисяч осіб. І ця категорія засуджених осіб фактично відбуває покарання або перебуває в цих місцях несвободи без законних належних на те підстав.

Однак, як ми вже говорили про те, що, коли термін спливає і особа звільняється і намагається перейти на українську територію, підконтрольну українському уряду територію, з нею обов'язково відбуваються неприємні інциденти і вона обов'язково потрапляє в фільтраційну систему, передовсім, тому що вона не має належних документів. Це і довідка про звільнення, яка не визнається на підконтрольній Україні території, це і часто відсутність навіть належних документів для перетину кордону. І в цьому є велика проблема, і в цьому є навіть, як уже було зазначено, бар'єр, перешкода для того, щоб особи намагалися повернутися на цю територію, не маючи додаткових перешкод, обставин, які вони змушені долати. І оцей момент невизначеності навіть входження цих осіб на підконтрольну Україні територію вимагає ретельного опрацювання. На сьогоднішній день ми знаємо як працює ситуація де-факто і вона працює загалом незадовільно. Вона не сприяє, скажімо так, поверненню цих осіб на підконтрольну Україні територію, це самий оснований і вагомий чинник.

Я би сказав, є ще велика проблема. Ми сьогодні чули різні цифри і називалися різними представниками різні... різна кількість осіб, які перебувають на непідконтрольній Україні території за українськими навіть вироками. І ця цифра варіюється в межах, ну, в Донецькій, Луганській області ми говорили, від 13 до 15, я б сказав, навіть було на період 2014 року до 16 тисяч осіб. Але першим, першою рекомендацією, я думаю, має бути чітке встановлення кількості осіб, які мають саме такий статус. Ми повинні чітко знати, про яку кількість осіб ідеться, яка кількість уже звільнилася за цей трирічний період, яка кількість продовжує відбувати покарання. Друга велика група осіб, про яку я хотів би сказати, ну, вона не така велика, це ті, хто є поміщені до місць несвободи за рішенням тих органів, які називаються судами "ДНР" і "ЛНР", за вчинення злочинів, які вони переслідують за кодексом 1960 року, як ми вже сказали. Виникає питання: що робити з такими особами так само, оскільки вони за українським законодавством вони не проходили жодної процедури встановлення факту злочину або їхнього засудження, тобто вони є, з точки зору Української держави, невинуватими особами. Разом з тим, вони відбувають покарання, і ми повинні думати про ситуацію, коли ці території перейдуть під контроль Української держави і, відповідно яким чином відбуватиметься встановлення статусу саме цих осіб. Знову-таки вже було зазначено про те, що по відношенню до всіх засуджених осіб, які перебували на час 2014 року відбулися так звані пересуди, тобто відбувся перегляд тими органами з перепризначенням їм покарання і умов відбування покарань що само по собі вже ну як би є певним порушенням... не певним, це серйозним порушенням права цих осіб, і відповідно наша держава жодним чином не відреагувала на цю ситуацію, що теж є, я вважаю, серйозною помилкою.

Я звернувся до назви нашого сьогоднішнього круглого столу, що "безправні і забуті", так, ми сьогодні намагаємося підняти питання про осіб, які відбувають покарання або перебувають у місцях несвободи на

непідконтрольній Україні... на непідконтрольних Україні територіях як про осіб, які позбавлені не лише свободи за вироком, але вони позбавлені і інших прав, досить серйозно утиснуті в інших правах, передовсім якщо порівнювати їх з тими, хто перебуває на, скажімо, підконтрольній Україні територіях – в тій же Луганській, Донецькій, інших областях України, – відбуваючи покарання за вироком суду.

Ми вже говорили про те, що одним із суттєвих недоліків є – це я повернуся тільки трошки до першого питання – відсутність належного контролю. Відсутність належного контролю навіть на підконтрольних територіях у місцях несвободи створює ситуацію, коли фактично завжди порушення трапляються і частіше, і вони є набагато серйозніші. Ми говоримо про зону відсутності права, і там ці проблеми набагато серйозніші. Вже зазначалося про те, що немає доступу, належного доступу до засуджених з боку тих, хто може моніторити ситуацію, немає належного доступу з колоній до тих, до правової допомоги, до родичів, для зв'язку з родичами, відсутні розірвані зв'язки. Це все створює ситуацію, коли ми говоримо про те, що держава фактично не контролює і території і не контролює тих кого вона залишила на цих територіях в вразливому становищі, а це особи, які перебувають, ми можемо сказати, в вразливому становищі. І разом з тим, як уже було сказано на початку, ці особи довели, що вони не є прихильниками того режиму, який встановлений на непідконтрольних Україні територіях, вони прагнуть повернутися на українські території. Була зазначена цифра представником Уповноваженого 700 осіб, але їх значно більше, оскільки немає належного комунікативного каналу зв'язку. Ми знаємо про те, що ідеться про декілька тисяч осіб.

Крім того, я можу з особистого досвіду сказати, я спілкувався з засудженими яких переводили з непідконтрольної на підконтрольну Україні територію, вони розповідали про конкретні ситуації, ми займаємося саме документуванням, як і "Донбас – СОС ", ситуації з серйозними, грубими

порушеннями прав людини, зокрема, і в місцях не свободи. І навіть громадяни Російської Федерації, яких переводили сюди, вони мали певний міф, певне очікування того, що тут будуть ставитися до них гірше, вони вказували, що чітко ситуація різниться дуже суттєво і серйозно в порівнянні з умовами тримання на непідконтрольній і підконтрольній Україні території і вони задоволені тим, що їх повернули на цю територію.

Тому, повертаючись до уже підсумків, звертаючись до підсумків, хочу зазначити про те, що фактично на законодавчому і нормативному рівні ситуація з особами, які відбувають або відбули покарання і повертаються на підконтрольну Україні територію, є абсолютно нерегульовано, і це є кричущим фактом, який вимагає термінового втручання, реагування і не розгляду законопроекту, який може лежати рік і більше в стінах парламенту, має бути чітко визначений механізм, до цього звернемося, коли будемо говорити про рекомендації, який працюватиме вже сьогодні з тим, щоб особи, які повертатимуться на цю територію, вони бачили привабливість шляху повернення, вони бачили, що вони є громадянами України, яка чекає на них і яка максимально спрощує входження їх до українського середовища, тому що це є питання і соціалізації, і адаптації.

Ми, дивіться, не можемо ставити вимогу, щоб особа тут – я завершую, да! – щоб особа висловлювала, ну, наприклад, як один із моментів для застосування умовно дострокового звільнення як із симпатії до того режиму. Тому що це як би... Ну, тобто зрозуміло, що якщо вона буде симпатиком того режиму, вона зможе як би швидше звільнитися, да? Але разом з тим, коли особи, які відбувають покарання, висловлюють проукраїнські погляди, ми мали і таких засуджених, з якими спілкувалися, це для них є обтяжливою обставиною для того, щоб: а) бути поставленим в чергу на переведення, б) мати можливість звільнитися раніше і таке інше.

І тут у нас виникає певний такий дисонанс між як би тим, як оцінювати навіть умовно-достроково звільнення осіб, які звільняються з цієї території.

Я завершую. Дякую за увагу.

РОМАНОВ Р. Дуже вам дякую.

Наступна виступаюча пані Олена Дзюман. Ви, можливо, представте себе краще самотійно, тому що у вас настільки складна посада, що я боюсь помилитися.

ДЗЮМАН О.А. Доброго дня! Олена Дзюман. Я – керівник відділу екстрадиції, роботи з іноземцями та виконання указів про помилування. У свій час я займала цю посаду і в Державній пенітенціарній службі, саме тому можу говорити і трошки від пенітенціарної служби відповідно, зараз – від працівника Міністерства юстиції.

В першу чергу я хотіла би подякувати за те, що тема, нарешті, була винесена на такий загальний, високий рівень. Про це ми говорили ще в 2014 році. Але, на жаль, все зводилось лише до розмов на рівні міністерств, відомств, міжнародних організацій. Саме тому зараз ще раз окремо дякую.

І, якщо дозволите, я хотіла б уточнити деякі питання, які стосуються і першого розділу, і відповідно другого розділу. Внаслідок окупації та військової агресії в східних регіонах реалізація державної політики в сфері виконання кримінальних покарань, на жаль, унеможливлена. За межами впливу державної влади, а пенітенціарна служба, це також була державна влада і залишається нею, залишилось 34 установи виконання покарань та слідчі ізолятори.

Фактично, будемо відвертими, ми в Донецькому регіоні втратили п'ять з п'яти установ, вибачте, в Криму п'ять з п'яти установ. В Донецькому регіоні ми втратили 14 з 20-и установ. І Луганській області ми втратили 15 з 16-и установ. Остання відома чисельність засуджених та ув'язнених, які перебували на цих територіях, складала 19 тисяч 232 особи. Це чисельність

по Криму датована на 20.03.2014 року. По Донецьку і по Луганську – на 1.11.2014 року.

На жаль, Державна пенітенціарна служба, правонаступником наразі визначено Міністерство юстиції, в свою чергу раніше не мала централізованої бази даних обліку ув'язнених та засуджених, що на часі стало причиною повної втрати даних про осіб засуджених, які перебували саме в цих установах. І тому на сьогодні говорити про конкретних осіб ми, на жаль, не можемо. Ми можемо тільки озвучувати цифри, якими ми володіли на вище зазначені дати.

На жаль, механізм практичної реалізації норм законодавства в сфері кримінальних покарань на цій території відсутній. Відповідно говорити і про питання застосування за українським законодавством умовно-дострокового звільнення, механізм помилування засуджених, застосування так званого "закону Савченко", на жаль, ми не можемо.

Звичайно, хочу одразу сказати, що на сьогодні застосовується судами України "закон Савченко" до засуджених, які відбувають покарання на неконтрольованих територіях, але, на жаль, ці судові рішення залишаються поза увагою, оскільки не виконується відповідно злочинною владою. У нас вони є, ми їх фіксуємо, але, на жаль, надати допомогу родичам ув'язнених, які... засуджених, які зверталися безпосередньо за допомогою до нас, ми, ну, позбавлені, скажімо так, реальних важелів впливу на ситуацію, яка склалася. На сьогодні це досить гостре питання, оскільки йдеться про дотримання саме гарантованих Конституцією України прав і законних інтересів громадян України, які перебували на той період часу в місцях несвободи. Фактично служба, яка була покликана контролювати виконання судових рішень, на сьогоднішній день, власне, не може ні ідентифікувати осіб, які відбували там покарання і перебували в слідчих ізоляторах, ні забезпечити виконання вимог Кримінально-процесуального кодексу в частині дотримання саме виконання судового рішення, яке набуло законної сили, ні надати, гарантоване

законодавством, право на забезпечення настання правових наслідків судимості, ну, погашення судимості відповідно. Задля цього пенітенціарною службою ще в 2014 році вживалися, ну, максимальні заходи, зокрема, нами був розроблений законопроект про амністію для цієї категорії осіб, який, на жаль, так і не дійшов до Верховної Ради, а залишився на стадії розгляду між відомствами.

Нами був розроблений також порядок про організацію переміщення засуджених осіб, який також залишився у стадії недоопрацювання, оскільки, власне кажучи, не був погоджений усіма відомствами, які повинні бути причетними до організації цієї процедури. Нами також було проведено аналіз відповідно засуджених та осіб, які перебували на окупованій, неконтрольованій території, на предмет саме яка саме категорія перебувала в цих установах. Що мається на увазі? Соціальні зв'язки. Було встановлено в 2014 році, що саме в Донецькому, Луганському регіоні відбували покарання особи, які, понад 60 відсотків, в яких соціальні саме зв'язки були на цій території. Нами було запропоновано Донецьку, Луганську, зокрема, ще на час, коли вони працювали, співпрацювали з нами, вже після окупації Криму, запропоновано було підготувати в першу чергу матеріали для переведення засуджених, які би розглянуті були пенітенціарною службовою, і власне кажучи, 90 відсотків отриманих цих документів були задоволені, особи були ще, встигли бути переведеними на контрольовану територію.

Було запропоновано також написати клопотання про помилування. І ми підготували більше як 400 матеріалів, але ці матеріали також залишились без остаточного результату, фактично вони були розглянуті в Адміністрації Президента, але позитивних, Указ про помилування відповідно підписаний по ним не був.

Фактично, до моменту, коли ми мали можливість впливати на ситуацію, ми вживали максимально можливі заходи. Але, на жаль, після того як саме Національна гвардія, на яку покладено було конвоювати засуджених,

відмовилась від перевезення, відповідно ця вся робота, про яку я попередньо говорила, була припинена.

Незважаючи на це, саме якраз за домовленості Валерії Лутковської, у питаннях переміщення засуджених з донецького регіону приймають участь саме наші співробітники, не Національна гвардія, а безпосередньо співробітники Державної кримінальної виконавчої служби, виїжджаючи на пункт обміну і далі забираючи засуджених, ми їх розміщуємо.

Принагідно також хотіла б звернути увагу, що, на жаль, із всіх осіб, які були переміщені і передані, не по всім питання до кінця можливо вирішити на сьогоднішній день в правовому полі. Зокрема, хотіла б звернути увагу на 4-х засуджених, про яких говорили, які були переміщені з Криму і на сьогодні вони продовжують утримуватися в Харківській установі виконання покарань. Відносно цих осіб були ухвалені вироки українським судом, але потім вони в апеляційній інстанції і в касаційній інстанції вже переглядались окупаційною владою. Відповідно ці рішення ми не виконуємо. І особи яким, ну, випало так, на щастя, бути переданими до себе на батьківщину, продовжують утримуватись в слідчому ізоляторі в статусі осіб відносно яких був винесений вирок, який не набув законної сили. Фактично на сьогодні вони позбавлені можливості і написати клопотання про помилування, незважаючи на те, що вони вже в Росії відбували покарання в установі виконання покарань. Вони не можуть відповідно звернутись з питання застосування до них "закону Савченко" і відповідно умовно дострокове звільнення також до цих осіб не може бути застосовано.

До нас звертаються родичі, і ми принагідно хотіли би звернути увагу присутніх. Якщо є можливість на більш високому державному рівні вирішити по цим особам і прийняти якесь остаточне рішення відносно їх подальшої долі. Звичайно, що у всіх них строки дуже великі і за нашим вироком кінцевий термін покарання у них – 2026 рік. До речі, хочу сказати, що саме окупаційна влада їм чомусь знизила строки покарання, хоча для

мене це особисто як для правника трохи дивовижно, оскільки російське законодавство ну більш жорсткіше, аніж наше українське, але їм чомусь строки покарання було знижено там до 14 і до 13 років, а жінці – взагалі до 11 років. Тому якщо є можливість з вашого боку, були б вам вдячні за можливу допомогу в цьому напрямку для того, щоби вирішити долю саме цих ув'язнених.

По решті, які передавалися відповідно нами, з донецького регіону, це було озвучено, 147 осіб. Вони були всі розподілені і направлені в установи для відбування покарання. Власне, більша частина з них вже були звільнені після застосування "закону Савченко" хто умовно достроково, а хто по закінченню строку відбування покарання. До деяких засуджених осіб була застосована амністія, зокрема до осіб, які були передані з Криму в числі 12, також була застосована до двох чоловік амністія, і вони були звільнені від відбування покарання.

На жаль, проблемним залишається луганський регіон, звідти ми вивезли тільки жінок, про це раніше говорили, і трошки намагались розвести засуджених зустанови, Я також не буду широко розповідати про цю ситуацію. На жаль, ми їх, дійсно, прийняли і вжили максимально можливі заходи для того, щоби поновити їх особові справи, ідентифікувати цих осіб і направити їх в місця позбавлення волі для подальшого відбування покарання.

Приймаючи до уваги саме завдання Міністерства юстиції з реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, Державною пенітенціарною службою ще у 2015 році було розроблено спочатку Порядок взаємодії між органами у напрямку ідентифікації осіб, які звільняються з місць позбавлення волі з окупованої і неконтрольованих територій. В подальшому був розроблений відповідний законопроект, до участі в обговорення якого були відповідно залучені громадські представники, які сьогодні є присутні у залі.

Я вам хочу, в першу чергу, подякувати і, на жаль, хотілося б констатувати, що наша розмова ще в 2016 році по цьому законопроекті на сьогодні знову піднімається в тому ж ракурсі, в якому ж ракурсі воно піднімалося в Міністерстві юстиції. Я особисто як його розробник законопроекту хочу вам сказати, що пенітенціарна служба мала на меті його... розробляючи цей законопроект, звичайно, вжити заходи для забезпечення осіб, які будуть звільнитися, які звільняються, які будуть звертатися відповідно до нас, убезпечити їх, захист їх прав. Відповідно у законопроекті, який нами був розроблений, було передбачено застосування до цих осіб амністії одразу на стадії, коли вони звертаються до нас після звільнення з довідкою про звільнення. Якої амністії малося на увазі? Ми мали на увазі, що суд, ухвалюючи рішення про узаконення даних осіб, їх звільнення, буде приймати і прописувати в судовому рішенні, що особа вважатиметься такою, що відбула покарання, за умови, якщо, звичайно, немає відомостей про те, що дана особа скоїла якийсь із злочинів, уже перебуваючи на сході України.

Тому на сьогодні я, звичайно, готова до обговорення зазначеного законопроекту і принагідно хотілося б все-таки нагадати про той законопроект, який розробляла Державна пенітенціарна служба, а не той, який уже був винесений на публічне обговорення. Бо, на жаль, чому він не проходить, на мою думку, не проходить далі обговорення? В тому форматі, в якому він на сьогодні підготовлений, він не може бути одним – моя думка. Він повинен бути, як мінімум, їх повинно бути два. Перший законопроект повинен розглядати законні права і інтереси осіб, які були на момент окупації і на момент, ну, скажімо так, початку бойових дій в Донецьку, в Луганську, які були, вироки відносно яких ще взагалі не існували, які були на стадії розгляду справи – досудове і судове слідство. А вже інша категорія осіб – це особи, які були засуджені і які вже відбували покарання і звільняються.

Також хотіла би сказати, що до пенітенціарної служби і в 2016 році, і в 2015 році зверталися засуджені, показуючи нам довідки про звільнення з "ДНР". Причому хочу сказати, що більшість із них це були особи які звільнялись умовно достроково. Єдиною рекомендацією яку ми могли їм надати це звернутись до суду в порядку 537 статті, 539, з проханням все-таки вирішити питання про їх правовий статус. Саме це і було великим далі поштовхом для розробки законопроекту про який ми на сьогодні з вами говоримо. На жаль, ситуація не врегульована ні з переведенням засуджених, ні відповідно з правовим статусом після їх звільнення. Тому звичайно готові до обговорення.

І ще раз дякую за те, що це питання було піднято на досить такий високий рівень. І, можливо, все-таки ми здвинимось трохи з мертвої точки за оці чотири роки які ми в цей час боремось. Дякую.

РОМАНОВ Р. Дуже вам дякую за ваш виступ.

І я так розумію, що це ще раз підкреслює важливість того, що ми саме на майданчику парламентського комітету вирішили провести цю дискусію, тому що дійсно дуже багато питань лежать в площині нормативного забезпечення, і зокрема, законодавчого.

Тим не менше, частина питань, які ми раніше обговорювали, вони все ж таки вимагають належного застосування існуючого законодавства. І я думаю, що нам всім буде дуже цікаво почути суддю Попаснянського районного суду Луганської області пана Миколу Мазура. Прошу, будь ласка.

МАЗУР М. Доброго дня, шановні учасники даного важливого круглого столу. Дякую за можливість виступити тут, висловити певні міркування щодо тих проблем з якими стикаються органи влади...

_____. *(Не чути)*

МАЗУР М. Добре.

З тими проблемами з якими стикаються органи влади, правоохоронні органи, судові органи, на територіях які безпосередньо наближені до території проведення бойових дій і непідконтрольних територій.

Я хотів би зосередитись на проблемі визначення правового статусу осіб, які були засуджені судами України, але які звільнилися, у тому числі умовно-достроково, або по амністії, або за іншими рішеннями незаконних органів так званих "ЛНР" і "ДНР" і відповідно правові наслідки такого звільнення.

Проблема, власне, ну, на нашому регіональному рівні виникла, скоріше, в 2015 році, тому що до 2015 року, ну, як вже казали, їх намагалися вивести і так далі. В 2015 році вже, коли, по суті, сформувалися... сформувався такий кордон, почали документувати осіб, які приходили з непідконтрольних територій з різними довідками про звільнення. І, я думаю, що така проблема буде залишатися ще актуальною ще, ну, років з 10 чи трохи більше, коли будуть завершуватися найбільші терміни, до яких були засуджені особи, що знаходяться на непідконтрольній території судами України.

На жаль, наше законодавство, яке було прийнято в умовах мирного часу не дає відповіді на ті питання, з якими зараз стикаємось ми і, які були обумовлені окупацією частини території України.

Трохи статистики. Тільки на території Попаснянського району і тільки за перше півріччя 2017 року було задокументовано 14 осіб, які звільнилися з непідконтрольних... з установ виконання покарань, які знаходяться на непідконтрольній території. З них 4 особи звільнилися за рішеннями, ну, за незаконними рішеннями про умовно дострокове звільнення, одна особа звільнилися, так би мовити, по амністії і 9 осіб звільнилися, так би мовити, по закінченню строку відбуття покарання. Хоча тут є... слід сказати отаку

оговорку, тому що не завжди інформація в довідці незаконного органу права звільнення по закінченню строку відповідає дійсності, оскільки, наприклад, щонайменше в одному випадку в довідці про звільнення було зазначено, що постановою так званого суду "ЛНР" вирок українського суду приведено у відповідність до Кримінального кодексу "ЛНР" у бік зменшення терміну відбуття покарання. Тому фактично вирок призначений українським судом він не відбув, але був звільнений за закінченням строку усього за період з 2014 по 2017 рік по Попаснянському районі було задокументовано 63 особи, які звільнилися з непідконтрольних територій. З них 21 особа – умовно дострокова, 3 особи – по амністії, 39 – по закінченню строку відбуття покарання.

Щодо Луганської області в цілому. За 2014-2017 роки задокументовано 481 особа, яка звільнилася з непідконтрольних територій. З них 161 особа – умовно дострокова, 18 осіб – по амністії, 302 особи – за відбуттям строку покарання. Крім того, на блокпостах Луганської області було задокументовано 159 осіб, які також звільнилися з непідконтрольних територій, але проживають в інших областях, тому вони поїхали в інші області, відповідно окремо рахуються за іншими областями. Тобто вони не входять в ті 481 особу, про які я казав вище. Тобто майже півтисячі осіб зараз які перебувають в такому невизначеному статусі на території Луганської області.

Отже окреслимо основні проблеми, які виникають з цими особами. І, мабуть, почну з найменшої. Це категорія осіб, які звільнилися по відбуттю покарання. Тобто в чому виникає проблема? Коли такі особи приходять і в тому числі добровільно з'являються до органів поліції і зазначають з цією довідкою, то виникає питання, що з ними робити і в тому числі чи можна довіряти інформації про те, що вони відбули покарання, зазначене в цій довідці, тому що правоохоронні органи одразу ж ставлять питання про те, чи не брали вони участь, наприклад, у незаконній діяльності там

незаконних збройних формувань і так далі. Деякі особи взагалі приходять без довідок про звільнення або кажуть, що таку довідку у них забрали на блокпосту при перетині цієї межі розмежування.

І питання до них виникає ще більш гостро. Тому що по першій категорії хоча б є незаконні довідки, де хоча б якась дата зазначена фактичного звільнення. А тут, крім слів власне цієї особи про те, коли вона була звільнена, взагалі відсутня будь-яка інформація про їх фактичне, про відбуття покарання.

І тут сьогодні згадувалась вже ситуація по Чорнухине. Воно, Чорнухине було передано з Перевальського району до Попаснянського району. І там колонія була в буквальному сенсі розташована на лінії вогню і вона була там сильно пошкоджена. І частина осіб, коли вже там не залишилось ніякого персоналу, частина осіб вийшла, наскільки відомо, на блокпости української армії, частина, зі слів інших осіб, була розстріляна. Вони залишили територію цього закладу і кажуть, що вони були розстріляні незаконними збройними формуваннями.

Деякі особи залишились там, бо не знали, що робити. Боялись, що їх чи то розстріляють, подумують, що вони збежали звідти. Тому залишились, залишались там навіть під час бойових дій, ховались в тому числі з місцевими мешканцями у підвалах під час мінометних обстрілів і таке інше.

Чорнухине розташовано, якщо хто не знає, воно розташовано біля Дебальцевого. Тому, коли йшли бої за Дебальцеве, там було дуже гаряче. І, ну, про Чорнухине я ще далі згадаю, на прикладі однієї ситуації розповім далі.

Отже, проблема щодо цих осіб постає в тому числі, коли вони вчиняють новий злочин, ну, прийшовши на територію, підконтрольну Україні, вони вчиняють новий злочин і перед судами вже виникає проблема, як застосовувати статтю 71. Оскільки немає відомостей про звільнення. Крім того, не відомо, як рахувати питання погашення судимості і так далі.

На моє переконання, то в даному випадку має діяти своєрідна презумпція. Тобто, якщо немає доказів зворотнього, то слід вважати, що вони все-таки відбули покарання, якщо про це зазначено навіть в незаконних довідках. Далі я там приведу один приклад з такої ситуації. Хоча ці обставини звичайно слід перевіряти і перевірятися стороною обвинувачення, в першу чергу які повинні хоча б зробити запити до правоохоронних органів, до СБУ, поліції щодо з'ясування інформації про можливу причетність цих осіб до діяльності незаконних збройних формувань, чи терористичної діяльності.

Інша група осіб, питання щодо яких стоїть ще більш гостро, це особи які звільнилися умовно-достроково, чи по амністії, чи, як зазначено в довідках, у зв'язку з відбуттям покарання, але щодо тих осіб яким зменшено покарання за законодавством невизнаної "ЛНР". Виникає питання, що робити з такими особами. І найлегше, мабуть, рішення було б взяти їх заарештувати на кордоні та одразу помістити в місця не свободи для подальшого відбуття покарання. Але очевидно це рішення не є найбільш правильним. І практика пошла іншим шляхом, оскільки, власне, документи, які вони приносять із собою, вони є, ну, про звільнення, вони є недійсними, відповідно без відсутності будь-яких легальних документів неможливо визначити невідбутий строк покарання, відповідно немає можливості і направити їх для відбуття покарання без ризику порушити їх права і в тому числі, щоб вони не відбули більше ніж потрібно.

Слід зазначити, що в умовах відсутності належного законодавчого регулювання, практика з цього питання пошла кардинально різним шляхом в Луганській і Донецькій областях. Наприклад, в Донецькій області було прийнято інструкцію про взаємодію працівників органів прокуратури Донецької області, ГУМВС України в Донецькій області, УСБУ в Донецькій області, управління Державної пенітенціарної служби України в Донецькій області, ГУДМС України в Донецькій області і Донецького прикордонного

загону ДПС України, яка була затверджена спільним наказом №53-окв від 14.07.15 року. Вона визначала порядок реєстрації таких осіб і, згідно із цією інструкцією, на блокпостах людей документували і рекомендували в подальшому звернутися до судів українських для того, щоб вирішувати питання – легалізувати їх перебування. Але, насправді, ця рекомендація, вона підштовхнула осіб до масового звернення до судів, але відсутність законодавчого поля не дозволила вирішити їх проблему. Зокрема, я намагався знайти в реєстрі судових рішень...

Можна хвилинку? Тоді, ну, оскільки часу немає, значить, заяви, засуджені зверталися із такими заявами: про визнання законним умовно-дострокове звільнення, про встановлення факту умовно-дострокового звільнення і про визнання законними підстав умовно-дострокового звільнення. Суди відмовляли в задоволенні таких заяв, ну, посилаючись на те, що рішення про умовно-дострокове звільнення було прийнято нелегітимним органом, відповідно не може бути легалізоване чи визнане законним. А щодо визнання підстав умовно дострокового звільнення законними, то відповідно порушена процедура, не було належного подання установи виконання покарань та таке інше.

В Луганській області пішла... практика пішла іншим шляхом. Прокуратура стала звертатися до судів із клопотаннями, з поданнями про визначення невідбутого терміну покарання і направлення осіб для подальшого відбуття покарання. Такі подання стали, були, ну, як правило, задовольняються, визначаються невідбутий термін покарання і судам не залишається нічого іншого як, по суті, зі слів самих засуджених та з довідок цих незаконних органів брати інформацію про день фактичного звільнення, відповідно вони направляються для відбуття покарання. Але далі практика пішла таким шляхом, що вони через місяць, другий, ну, знаходження в СІЗО чи в установі виконання покарання подають відповідні документи і подається подання про умовно-дострокове звільнення вже судами України. В мене

немає повної інформації, але по Старобільську, щонайменше, 12 осіб було звільнено умовно-достроково вже українськими судами, як правило, це один, два місяці після повторного, ну, їх арешту, в окремих випадках – до п'яти місяців.

Я так розумію, що це питання треба вирішувати. І щонайменше, один з варіантів – це внести зміни до статті 537, 539 КПК з метою прямо передбачити можливості особливості розгляду питань щодо таких осіб, передбачивши можливість судів визначити... прийняти альтернативне рішення: або визначити невідбутий термін і направити особу для відбуття покарання, або якщо є інформація, що особа своєю поведінкою показала, що вона хоче виправитися, то безпосередньо одразу прийняти рішення про умовно-дострокове звільнення або замінити невідбуту частину покарання більш м'яким. Для цього треба уточнити правила умовно-дострокового звільнення для цієї категорії осіб з урахуванням їх особливого статусу.

Крім того, слід визначити питання підсудності розгляду таких подань чи заяв. Я думаю, що за місцезнаходженням виправної колонії з урахуванням змін підсудності це недоцільно, оскільки все одно архіви не збереглися. Тобто доцільно визначити, що такі питання мають розглядатися судами або за місцем ухвалення рішення або за місцем проживання таких осіб.

Дякую за увагу. Вибачаюсь, що не встиг розповісти якісь цікаві приклади за браком часу. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. *(Не чути)*... стосовно залу. Тому я вимушена просто переривати.

Шановні колеги, і зараз ми підійшли до обговорення цієї сесії. І серед учасників присутні представники Генеральної прокуратури України, представник прокуратури Автономної Республіки Крим, представник... я щойно бачила пана Юрія Качанова – мабуть, він вже пішов – керівник об'єднаного центру координаційного пошуку СБУ України. Вже вийшов,

так? Щойно я його бачила, він був присутній. І пані Добробатько Оксана, чоловік якої перебуває засудженим на території "ДНР".

І я прошу до участі в обговоренні, буквально, 5-7 хвилин, прийняти участь представників органів державної влади і також пані, яку я запрошуюю.

Будь ласка, представляйтеся, включайте мікрофон.

ХІМ'ЯК Ю.Б. Представник Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ Хім'як Юрій.

Ну, по-перше, я дуже дякую за організацію цього заходу і за те, що це питання нарешті піднімається, ну, на такому рівні, оскільки все ж таки в цих умовах на суди саме і покладається надважке завдання за відсутністю нормативного регулювання, за відсутністю процесуального порядку певним чином в існуючих умовах забезпечити права цих осіб, які повертаються або, ну, які вже попали, ну, скажемо так, під юрисдикцію органів влади на підконтрольну територію. Дуже цікавий виступ шановного пана судді. Зі схожих питань, щоб не забирати багато часу просто хотів би сказати декілька ремарок.

Питання щодо того, яким чином зараховувати строк відбування покарання особам, які були залишені на цих територіях. Наскільки я пам'ятаю, що 2013 року і представник ДПтС може, напевно, це підтвердити, основне питання полягає в тому навіть чи є довідка чи немає довідки, якщо є, як він її отримав, ну, а, якщо немає, то як він звільнився, по суті? І що краще взагалі бути з довідкою чи без? Бо по наших даних як він відбував покарання, якщо він вже, в принципі, через КПВВ переходить відповідно тоді і вирішувати питання про те як зараховувати. Умовно дострокове звільнення за нормами КК України і за тим нормативним змістом, за яким воно, в принципі, може бути застосовано не підлягає перевірці, ну, національним судом саме через відсутність контролю і відсутність, скажемо так, виконання режиму покарання з боку органів влади, ну, які відповідно його і

забезпечують. Таким чином, тут основне питання при прийнятті законопроекту, яким чином в процесуальному порядку вирішувати питання про виконання вироку і, зокрема, закінчення відбування покарання, погашення судимостей це питання того як цей строк зараховувати. Наскільки я розумію, основне питання правоохоронних органів стоїть в тому як відфільтрувати осіб, які брали участь в незаконних збройних формуваннях і потім отримали довідку від осіб, які, ну, в будь-якому випадку цієї участі не брали. Якщо вони не брали участь, то, очевидно, тут є компромісний варіант – це політико-правове рішення законодавців. Можна зараховувати строк відбування, ну, один день за два в принципі, по аналогії з законом Савченко. І таким чином погашати навіть, ну, враховувати ці умови. Це так, ну, чисто ремарка для того, щоб в принципі компенсувати цим особами певним чином те, що сама держава не знає, в яких умовах і як вони відбувають те покарання, яке встановлено судами.

І ще одна ремарка щодо того, жоден законопроект комплексно це питання не врегулює. Особи, які були залишені, які відбували покарання, які були в СІЗО, це одна група осіб. Туди потрібно вносити доповнення до КПК 2012 року, в Закон про АТО, в Закон по Криму окремі доповнення, якими цю ситуацію повністю з цими людьми вирішити.

Був законопроект 4346 народного депутата Князевича, він відкликаний. Є законопроект 2930 народного депутата Немирі, він частково вирішує питання відновлення. Ну, але він в принципі нікуди далі не пройшов. Зараз є новий законопроект по відновленню народного депутата Мисика.

Тобто в цьому аспекті якщо брати законодавчу сферу, це має бути три законопроекти. Перший, який, його цільове, скажемо так, регулювання, це ті особи, які залишені, як їх повернути, як їм пояснити процедуру при поверненні, як їхнє питання розглянеться. Для того, щоб встановити законність відбуття покарання, направити для подальшого відбування з

пільговим зарахуванням. Щоб вони могли завершити з державою, ну, кримінально-правові відносини в порядку виконання вироку.

Інша ремарка. При всі повазі до виступаючих, на мою думку, не може бути жодного механізму визнання вироків, які пом'якшують покарання ні по Криму, ні по так званім "ДНР", "ЛНР". З іншої сторони, вам завтра принесуть довідку о закритті уголовного производства "генеральної прокуратури" так званої "ЛНР", "ДНР", що ми з нею тоді будемо робити? Це питання потребує самостійного врегулювання. І зокрема воно пов'язано з втраченими матеріалами кримінальних проваджень і кримінальних справ.

Третій рік пішов. Якщо в принципі питання схоронності справ, про це взагалі ніхто питання не піднімає, навіть, якщо вони завтра якимось чином будуть повернуті на підконтрольну територію.

Навіть шановну Валерію Володимирівну, якщо, наприклад, є одна справа, в ній 20 томів, повертається перший, третій, п'ятий, сьомий, ну, і так далі, потрібно судам надати процесуальні механізми, як в цих умовах здійснювати правосуддя, або не здійснювати, або завершувати правосуддя. Оскільки, говорячи про права людини, про утримання в СІЗО, про застосування статті 206 КПК, всі забувають, що суди... без матеріалів проваджень суди позбавлені можливості, ну, у відповідному процесуальному порядку, яким вони керуються, здійснювати правосуддя, забезпечити не лише права цих осіб, але й забезпечити здійснення цього правосуддя. Оскільки якщо ми говоримо про особу, яка утримується в СІЗО, наприклад, за КПК 60-го року без, ну, скажемо так, періодичного контролю за утриманням, матеріалів справ якої немає, але яка... фактично, розгляд провадження був щодо умисного вбивства, то за цим фактом є не тільки особа, яка обвинувачується, є ще й потерпілі, ну, скажемо так, ті особи, які будуть мати право і на відшкодування і на те, щоби, в принципі, держава забезпечила належне правосуддя. Цей аспект і плюс як ці провадження по

цим особам завершити, це зовсім інше питання. але воно, в принципі, пересікається.

Но саме основне – це те, що раз не вивезли з відповідних територій, де відбувалося... де, в принципі... ну, я не знаю, це не мені судити, був час чи не було, але раз вже так сталося, потрібно нормативно зарегулювати, щоб вони там вже знали, зокрема, із роз'яснювальною роботою, яким чином держава до них поставиться. Але це, знову ж таки, в питаннях умовно дострокового, це по суворому, скажемо так, процесу і по праву 81-ї і 82-ї це в законний спосіб, фактично, зробити майже неможливо, а якщо брати вже цю ситуацію, то вона має бути виняткова. А виняткова – це означає спецправове регулювання саме для цих випадків і саме для цих людей.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Хто ще хоче прийняти участь?

Будь ласка. Представник прокуратури Криму.

_____. Дякую.

Я от в контексті погоджуюся з попередніми доповідачами по цій тематиці. Хочу зауважити щодо осіб, які в Харкові утримувалися, які були переведені, з приводу, що з ними робити. От ну є така паралельна ситуація, яка існує. Безпосередньо сама була у судовому засіданні, один із осіб, який там утримується, він подав клопотання до міст.. до Апеляційного суду міста Києва про те, щоб відновити строк на апеляційне оскарження. І, скажем, був вибраний суд районний міста Києва, який буде вже потім розглядати це клопотання. І від прокуратури Автономної Республіки Крим, до також звертався Харків з приводу того, яка наша позиція по цій ситуації, і нами от в тих випадках, коли на момент окупації вирок не набрав законної сили, але був вирок першої інстанції,була подана апеляція, то в принципі можна

говорити про те, щоб особи зверталися і поновлювали строк для апеляційного оскарження. Але тут інша проблема. Це питання відновлення матеріалів кримінального провадження, яке стане зразу ж після цього. Тобто це буде ще одна проблематика.

І також з приводу законопроекту. Теж його розглядали. Теж погоджуємося, що там не врегульовано той обсяг людей, їх статус, який, в принципі, от по Криму може виникнути. Зокрема, це люди, які от у нас з 2014 року, коли сталася окупація, були ті, хто вже вчинив злочин на території Криму загально-кримінальний, тобто це злочин проти життя, проти здоров'я. Окупаційна... суди окупаційної влади вони прийняли по ньому своє рішення. Особі могло бути призначене позбавлення волі. Окупація у нас триває і вже три роки в принципі певна людина могла б відбувати покарання. І тобто у нас з самого початку є незаконний вирок, і з самого початку є людина, яка вчиняє загально-кримінальний злочин. В неї є певний статус суспільної небезпеки. От вона повертається на нашу територію. Наприклад, просто до нас звертаються родичі тих осіб, які наразі затримані в Криму за підозрою у вчиненні злочину. І тобто по ним ведеться кримінальна справа, і відповідно можуть бути вирок до позбавлення волі. І який буде правовий статус цих осіб, коли вони повернуться на територію не, скажемо, підконтрольну Україні. Тобто як буде... тут ми з цим вирішувати: чи будуть ми вважати їх такими, які взагалі вчиняли будь-яке суспільно небезпечне діяння або ні.

Ну, і щодо питання... Ну, в принципі, десь дуже була рада почути від пані Дзюман про те, що є порядок з приводу ідентифікації осіб, які були переведені... які потім опинилися на підконтрольній території, оскільки, дійсно, от просто звертаються ті люди, які втратили документи і в них ціла проблематика відновлення, і наразі вона існує в умовах чинного законодавства. І тому коли переглядали цей закон, в ньому є положення, які про... мають регулюватися підзаконними нормативно-правовими актами, і та

ситуація того, що закон прийнятий, а підзаконних актів немає, він, в принципі, ще більше буде створювати проблематику, яка є.

І... ну, все-таки, основні моменти...

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добробатько Оксана.

ДОБРОБАТЬКО О. Спасибо большое, что пригласили меня. И я хочу поблагодарить вас, что все-таки то, что я слышу, и очень радует сердце, что как бы человек бы, ну, ни оступись, он не остается без внимания, без его, ну, что Украина обращает внимание.

Я – реальный человек, и я в этом живу. Мой муж сидит уже 16 лет, но мы год не можем выехать. Мы пишем, ну, не попадаем мы, чтобы нас поставили в этап и перевели, ну, сюда перевели на Украину.

Мы здесь с дочерью выехали, здесь находимся два года и хотим, чтобы его перевели здесь на Украину и чтобы он как-то мог пребывать в своей семье, потому что там на территории уже – мы из Луганска сами – у него нету ни родственников уже, у него все родственники уже... ну, просто их нету в живых.

Я очень благодарна за ваш стол, который вы... здесь собираетесь и... вам не безразличны судьбы людей, даже которые, ну... неправильно жили на этой земле. Я очень благодарна вам. И я – представитель всех людей, которые ко мне обращались, ну, срок у меня у мужа очень большой, ну, я его не оставляю и надеюсь, что все то, что слышано это правда, потому что я была в апреле месяце там и условия очень ужасные, там, им отменили и длительные свидания, которые им можно было видеть, чтобы родственники приезжали туда. Этого ничего нет, ну, постоянно у них происходят такие, знаете, вот. аморальные такие вещи, обыски по 3 раза в день. Ну, это реально о том, что вы говорите. Я благодарна, что здесь правда и, ну, что наша страна

Украина, она, ну, я очень благодарна. Знаете, вот, нет слов, потому что я как бы здесь первый раз и всем министерствам, всем людям, которые здесь работают очень благодарна и хочу, чтобы это не останавливалось и все-таки наша страна приобрела мир. Спасибо большое.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую.

Є ще бажанні прийняти участь? Будь ласка, представтесь, будь ласка.

ПУГАЧОВ В.В. Пугачов Володимир Вікторович, представник Генеральної прокуратури. Ну, я буквально два слова скажу, що, ну, органи прокуратури, вони дійсно в тому правовому вакуумі, який склався, вони не залишались в осторонь цієї проблеми. І як ви уже чули, скажемо так, з виступів інших колег наших в тому, що в Донецькій області органами прокуратури був, ну, за ініціативою органів прокуратури був прийнятий цей спільний наказ, яким намагалися якимось визначити цей правовий статус цих осіб, які звільняються з місць позбавлення волі на тимчасово окупованих територіях.

Також в Луганській області прокуратура пішла по іншому шляху. Але ж основною, наскільки нам відомо, проблемою всіх-всіх судових потім, скажемо так, в судових справах є те, що відсутність документів будь-яких, скажемо так, ну, якщо добре, якщо ця людина була засуджена на території України і відбувала покарання лише там, а, якщо і засуджена вона була там, на тих територіях і відбувала там покарання. Тобто немає ні особової справи, немає ні судової справи і на який строк була засуджена людина, скільки вона відбула, це все тільки з її слів відомо. І тому, на нашу думу, також ми спілкувались і з представниками Міністерства юстиції. Можливо, було б доцільно, ну, наприклад, скажемо так, в закон про тимчасово, в проект закону про тимчасово окуповані території Російською Федерацією, території України, внести також доповнення, якими передбачити, можливо,

можливість органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері виконання кримінальних покарань України, мати безпосередньо зносини з окупаційною адміністрацією чи Російської Федерації, чи органами, які узурпували владу на території Донецької і Луганської областей, хоча би в питаннях передачі кримінальних справ з судів. Чи передачу особових справ засуджених, щоб потім можна було вирішувати питання про їх правовий статус.

РОМАНОВ Р. Дуже вам дякую.

Я думаю, що це теж одна з цінних рекомендацій. Взагалі мені здається, що останні виступи в обговоренні, вони постійно вносили якісь пропозиції до того, якими мали б бути рекомендації.

Оскільки у нас лишилось вже зараз не багато часу, я пропонував би, щоб ми перейшли до того, якраз обговорення третьої частини нашої роботи. Тобто це механізми вирішення проблем. Якість з них існують і вони були названі. Дієвість їх ми теж обговорювали. Що ця ситуація які обмеження на нас накладає. Можливо, є ще додаткові механізми. Ну, і власне, таким чином ми могли би перейти до того підсумкового документу, який би ми хотіли залишити за підсумками нашої дискусії, яка, як на мою думку, проходить доволі жваво, активно і змістовно.

Я би зараз попросив до слова пана Романа Мартиновського, представника "Регіонального центру прав людини", який давно в цій темі якраз шукає шляхи вирішення, яким чином доповнити існуючі механізми додатковими. Будь ласка, пане Роман.

МАРТИНОВСЬКИЙ Р. Дякую, пане Романо. Єдине, що я хотів би закінчити дискусію з другого питання. Тому що я дуже просив дати мені одну хвилину. Це питання, яке стосується так званої харківської четвірки – тих осіб, які мають вирок український, який було постановлено в грудні 2013

року, які звернулися із апеляціями. Апеляції було прийнято до розгляду, але у подальшому розгляд справи відбувався вже окупаційними судами. Так ось, що стосується цих судів цієї четвірки, я хочу зазначити, що нам дуже прикро, що ми не знаходимо жодної підтримки у судах у намаганні вирішити цю проблему. По-перше, як було справедливо тут зазначено, без матеріалів справи суди не можуть розглянути фактично питання законності перебування під вартою, але це не було перешкодою для харківських судів для того, аби відмовити нам у задоволенні клопотання про звільнення цих осіб з-під варти з СІЗО, це перше. І друге, коли ми звернулися із клопотанням про скасування запобіжного заходу до апеляційного суду міста Києва, де має розглядатися їх апеляція, то ми отримали не процесуальний документ, а лист заступника голови суду, яким нам відмовлено у прийнятті зазначеного клопотання. Дуже прикро, що таке відбувається, що виносяться рішення... що приймаються рішення, які ми навіть не можемо оскаржити в установленому законом порядку.

Що стосується шляхів вирішення, то я буду говорити лише про шляхи вирішення проблем, які пов'язані із передачею наших засуджених громадян на територію, підконтрольну владі України. І це буде стосуватися лише юридичних питань, питання, які є політичними, я залишаю нашим політикам.

Як вже зазначалося, існує цілий ряд міжнародних механізмів, перш за все, це ООНівська Конвенція 1978 року, Європейська конвенція 1983 року і Конвенція Мінська 1993 року. Зазвичай, у питаннях повернення наших громадян для відбування покарання на території України застосовується саме Європейська, 1983 року, конвенція, це коли постає питання про передачу засуджених, які є громадянами України, які вчинили злочин на території Російської Федерації, засуджених російськими судами.

Що стосується можливості застосування цього механізму до осіб, які перебувають у Криму або осіб, які були засуджені уже окупаційними

судами, а потім переведені на територію Російської Федерації для відбування покарання, то тут є значні проблеми. Ну і, перш за все, дійсно, ми вітаємо те, що Офіс Уповноваженого з прав людини, але вважаємо, що цей механізм не може в повній мірі забезпечити розв'язання проблеми.

І, повертаючись до Європейської конвенції 1983 року, я хочу зазначити, що, перш за все, ми стикаємося з тим, що наше Міністерство юстиції не готово до застосування положень цієї Конвенції, і мова тут іде про те, що Міністерство юстиції справедливо вважаємо, що якщо це буде зроблено, якщо будуть визнані рішення тих судів, які зараз створені там або якщо буде прийнято рішення про переміщення засудженого громадянина України з території Криму на територію, яка контролюється владою України, то це може бути розцінено як визнання фактично легалізації тієї влади або анексії Криму, яка мала місце в 2014 році. І це, насправді, проблема.

І ще одна проблема, це те, що Російська Федерація фактично всіх осіб, які мали постійне місце проживання на території Криму, вона визнала своїми громадянами, і тепер вже Російська Федерація відмовляється передавати нам таких громадян, посилаючись на те, що вони є громадянами Російської Федерації і будуть відбувати покарання саме на її території.

Отже ми, аналізуючи діюче законодавство, дійшли висновку, що потрібно якимось чином нівелювати ці спроби... намагатися в усякому разі нівелювати ці ризики і дійшли висновку, що це можна було б зробити за рахунок внесення доповнень до Додаткового протоколу до Конвенції 1983 року. Ми підготували такі доповнення, і вони є у учасників круглого столу в матеріалах, які вам були роздані. Суть цих доповнень полягає в тому, що ми пропонуємо доповнити Додатковий протокол статтею 3.1, в якій було б зазначено, що визнання державою виконання вироку рішень судів держави... винесення вироку, тобто мова йде про ті суди, які створені зараз на цій території, на території Криму, не означає жодним чином визнання законності

діяльності цих органів влади, які створені там або визнання законності анексії цієї території.

Крім того, ми також вважаємо, що необхідно зазначити в цих доповнень, що питання громадянства у цьому разі має вирішуватись станом на час анексії території, або на час окупації, або на час виникнення територіального спору. У цьому разі ми могли б зняти з Російської Федерації цей такий важкий для неї тягар визнання того, що мала місце окупація, що незаконно насправді було привласнено це громадянство громадянам України. Тому що як би ми говорили про те, що громадянство вирішується на час, наприклад, там на 18 березня 2014 року, то це дозволило б нам уникнути, взагалі, вирішення питання стосовно громадянства, яке виникло потім, як вважає Російська Федерація, вже російського громадянства.

Що стосується, взагалі, цього... характеру цієї норми, ми вважаємо, що вона має універсальний характер. Зараз мова іде про території які є окуповані або є спірними. Так само можна доповнити терміном "анексована територія", "невизнана територія" і таке інше. Тоді цю поправку, взагалі, можливо було б застосовувати до всіх територій, які зараз існують спірні, невизнані, окуповані, анексовані і так далі.

Ми, наскільки нам відомо, маємо якесь попереднє схвалення цієї поправки від юридичного комітету Парламентської асамблеї Ради Європи. Але поки що належним чином процедура розгляду цього питання там не поставлена і поки що ми цю процедуру не пройшли.

Звичайно мене можуть запитати, ну, а що робити, якщо Російська Федерація і в цьому разі відмовиться виконувати ці доповнення, виконувати положення цієї статті навіть в тому разі, якщо ми спробуємо і все ж таки, ну, отримаємо доповнення цього протоколу. Я хочу сказати, що дійсно гарантій жодних немає. Але давайте подивимося, що ми зробили за ці три роки.

Ми за ці три роки фактично нічого не зробили, ми могли це зробити ще у 2014 році, поставити це питання і потім уже, застосовуючи певні механізми

тиску на Російську Федерацію, домогтися того, щоб ці положення виконувались. Зараз ми лише підходимо до того, щоб внести відповідні зміни, а минуло вже три роки.

І ще, що стосується інших механізмів. Я хочу зазначити, що є ще можливість... І хочу нагадати, що існує стаття 23 Конвенції про передачу засуджених осіб 1983 року, яка визначає, що на європейські комітети з проблем злочинності Ради Європи покладено повноваження із дружнього врегулювання будь-яких труднощів, які можуть виникнути у зв'язку з її, цієї конвенції, застосуванням.

Я хотів би звернути увагу наших парламентарів, перш за все, і представників, можливо, Міністерства зовнішніх справ на те, що можна звернути ще і до цього механізму. І, якщо ми отримаємо попереднє повноцінне схвалення Юридичним комітетом Парламентської асамблеї Ради Європи тих доповнень до конвенції, про які вже говорив, то ми могли б спробувати отримати відповідне роз'яснення від Європейського комітету з проблем злочинності того самого змісту як і та стаття 3.1, яку ми пропонуємо внести до цього протоколу хоча б на той період поки буде йти процедура належного прийняття цієї статті 3.1 до додаткового протоколу.

І, я вважаю, що взагалі посилення на те, що ситуація є надто складною, що Росія використовує якісь гібридні методи війни, що ми виявились не готові до того, щоб вирішувати ці складні питання і такі заяви від державних органів, які лунають, вони, на мою думку, є безвідповідальними, тому що вони не демонструють бажання державних органів розв'язати цю проблему. Так, ситуація складна. Так, методи ведення війни гібридні. Тому ми маємо шукати такі самі методи для того, щоб розв'язувати цю проблему. Ми мусимо щось робити, ми не можемо залишатись на тому рівні, на якому ми залишались, ну, в березні-квітні 2014 року.

Дякую за увагу.

РОМАНОВ Р. Дуже вам дякую за представлення ініціативи, яким чином механізмом можна наповнити змістом для того, щоб вони все ж таки давали додаткові можливості до тих, які на сьогоднішній день насправді є дуже обмеженими.

Прошу, Олександр Павліченко в тій частині рекомендацій, які стосуються не Криму, а інших непідконтрольних Україні територій.

ПАВЛІЧЕНКО О. З огляду на дуже невелику кількість часу я скажу тільки про, мабуть, дві найбільш такі важливі рекомендації, які мають бути акцентовані. Вони всі увійшли в перелік, який є для нашого розгляду і затвердження в рекомендаціях на трьох сторінках. Передовсім, це те, що сьогодні проговорювалося, практично, кожним – не врегульований статус осіб, які вимушено відбувають покарання на тимчасово непідконтрольних територіях. Тобто цей статус має бути законодавчо врегульований, і це має стати першочерговим питанням на сьогоднішній день.

Друге питання, яке я хотів би ще вичленувати – це щодо проведення розслідування і відповідного, можливо, притягнення до відповідальності тих осіб, які були винні у залишенні осіб у небезпеці, загибелі та пораненні на непідконтрольних територіях. І, власне, ми повинні так само не забувати про те, що були ті, хто і рятував засуджених, фактично, і відкриваючи ті місця несвободи, щоб вони могли вийти з тих режимних зон, де вони перебували. Тобто тут має бути проведена оцінка ситуації і з'ясування того, хто ж справді був, скажімо так, злочинцем, а хто був героєм в ті часи, коли це потребувала саме та ситуація в 2014-2015 роках і продовжується вона на сьогоднішній день. Тобто тут і питання представників адміністрації так само має бути не виключено, оскільки вона впливає на статус... перепрошую, на ситуацію із особами, які перебувають на підконтрольних територіях.

Дякую.

РОМАНОВ Р. Дякую.

У нас ще заявлений представник Моніторингової місії ООН з прав людини – Владимир Щербов.

ЩЕРБОВ В. Буквально два слова, чтобы не занимать время. Вопрос крайне сложный, и решения предлагались: все хороши, лишь бы права человека соблюдались.

С нашей стороны у нас ключевой приоритет у нашей миссии, у нашего физического присутствия на территориях самопровозглашенных "ДНР", "ЛНР" это обеспечит доступ к заключенным и, соответственно, обеспечит то, что называем "protection be presence", защиту присутствием, когда у нас есть возможность наблюдать общие условия содержания и отдельные случаи.

И хотел бы также поинформировать участников, что наша миссия, даже не имея физического доступа, хотя постоянно о нем... его добиваются, о нем напоминают. Вот на этой неделе мы будем опять в Донецке и Луганске обсуждать эту тему. Кроме того, мы постоянно обращаемся по поводу соблюдения прав отдельных лиц, когда мы узнаем, что кто-то подвергается ненадлежащему содержанию или содержится в плохих условиях, мы обращаемся с письмами. Но эти письма не являются никоим образом признанием. Мы обращаемся к физическим лицам, скажем так, которые реально контролируют власть, и просим вот принять меры. Наш подход принципиальный: раз вы эффективно контролируете определенную территорию и конкретных лиц, вы обязаны соблюдать их права как лиц, лишенных свободы; и мы на этом стоим, и вот это наша главная приоритетная задача. Какое бы решение по освобождению этих лиц не нашлось в дальнейшем, мы их будем приветствовать, но на этом этапе мы основной акцент уделяем соблюдению их прав в настоящем. Спасибо.

РОМАНОВ Р. Дуже вам дякую.

Будь ласка, ваше слово. Тільки лаконічно, якщо можна, бо ми вже виходимо на межі...

КАНИГІНА Г.В. ... хвилин.

Суддя Верховного Суду України Канигіна Галина Володимирівна.

Підтримуючи виступаючих переді мною, хочу сказати, що, дійсно, якщо є така воля, зараз уже політична воля (протягом трьох років не все приймалося), то у Верховної Ради є можливість прийняття законів, які необхідні. Дуже слухна пропозиція була від пані Дарії, дійсна. Тобто якщо ми відокремлюємо питання політики, поглядів політиків від питання захисту громадян України, то тоді... на користь саме захисту і користь справи ми можемо піти на якийсь, мабуть... недотримання якихсь принципів. Чи є матеріали... чи є матеріали справи, чи є взагалі матеріали для умов дострокового... це може бути вже неможливо, тому якщо є судові рішення зараз виходячи з того, що може бути взагалі електронний суд і так далі, тобто ми можемо відійти від тих вимог, які були в Кримінально-процесуальному кодексі 1960 року.

Хочу сказати, що я чула експертів Кіпру, там така ж проблема, она вже багато років. І вот те, що ми сьогодні обговорюємо, в них давно це обговорене і вони ідуть по путі самозахисту, в тому числі які документи приймати, які не приймати. Все ж таки Україна пішла таким шляхом щодо визнання факту народження, факту смерті, приймаємо ті документи – приймаємо. Якщо орган, який забезпечує яку діяльність, якусь жизнедіяльність, у тому числі утримання засуджених, то, мабуть, можна іти по пути... по шляху визнання саме тих документів, тобто все те питання Верховної Ради.

Хочу сказати, що зараз ситуація у судовій гілці влади ви знаєте яка. Тому, мабуть, судді одні ідуть шляхом верховенства права і приймають якісь

рішення, а інші, оглядаючись на те, що їх буде притягнуто до відповідальності, ідуть формально. Дійсно наше законодавство, в тому числі процесуальне, формалізоване. Але в 2014 році все ж таки було прийнято зміни розділ IX прим. был додано в Кримінально-процесуальний кодекс особливий режим досудового розслідування. Також можна прийняти аналогічним шляхом і щодо вот таких от питань, якщо вони вже назріли. І тому пропозиція більш, мабуть, ну, не детальніше, а локалічне, те, що в нас зазначено в рекомендації для Верховної Ради, щоб тут було все ж таки визначено. Тому що для Кабінету Міністрів зазначено, забезпечити, деякі питання навіть – створити робочу групу з народних депутатів. Тут можна додати тільки: за згодою, якщо там... Тобто Кабінету Міністрів можна дати більш ширші, а от до Верховної Ради у нас немає конкретних пропозицій, вірніше, більш конкретних пропозицій, необхідно зазначити тут щодо необхідності законопроектів, які тим більше вже розробтані. Я думаю, а судді, якщо буде така можливість, будуть приймати, тим більше після змін в Конституцію зазначено, що в першу чергу не законності, а верховенства права. Це по-перше.

А, по-друге, наприклад, питання, питання касаційного перегляду тільки у випадках, передбачених законом. Такого закону зараз немає. Тобто, якщо апеляційна інстанція не приймає рішення або приймає незаконне рішення, то не можна переглянути в касаційному порядку. Тобто все це може бути врегульовано. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дуже дякую. Дуже дякую за такі змістовні зауваження. І, шановні учасники, в результаті нашого глибокого, глибокого, фахового обговорення за підсумками круглого столу ми виходимо на проект рекомендацій, які ми всім учасникам роздавали на початку круглого столу, що було зазначено.

У мене таке запитання. Є якісь побажання? Можливо, уточнення, можливо, пропозиції, можливо, заперечення серед учасників? Якщо немає, тоді, Роман, як ми, висимо рішення щодо ухвалення проекту рекомендацій?

РОМАНОВ Р. Моя пропозиція була би така. Насправді нам треба дійсно врахувати ті питання, які ми почули тут при дискусії, яка, на мою думку, була доволі змістовною. Тому я би пропонував, щоб ми схвалили в цілому той текст, який у нас є. І далі – в секретаріат комітету. Щоб всі зацікавлені були готові подати свої уточнення і пропозиції там, скажімо, протягом найближчих трьох днів для того, щоб вони були враховані і ми відповідно їх відобразили вже в остаточному тексті документу.

Тому що мені здається, що загалом вони відображають зміст. Але ми можемо дати більш конкретні зараз визначення, провівши цю дискусію, яка тут відбулась. Оскільки було виголошено, мені здається, багато цікавих пропозицій. Я би дуже не хотів, щоб вони опинились поза текстом. З іншого боку, для їхнього зараз детального аналізу і обговорення ми навряд чи зможемо виділити час.

Чи можемо ми прийняти таку пропозицію? Дякую.

Чи є заперечення проти того, щоб ми в цілому схвалили той текст, який вам запропонований у ваших матеріалах? Немає. Добре, в такому разі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все. Дуже дякую. Тоді, враховуючи дуже слухну пропозицію пана Романа Романова стосовно надання пропозицій. Очікуємо. Ваші пропозиції, зокрема. на мою електронну адресу, яка вказана, мене як координатора, протягом трьох робочих днів, ми так враховуємо, надсилати бажано б до засідання комітету. Але, на жаль, воно буде в цій сесії вже останнім в середу, не знаю, чи ми встигаємо надати пропозиції. Ну, якщо встигаємо, то так, якщо ні, то вже будемо чекати на іншу.

І, завершуючи дуже фахове, ще раз повторюю, обговорення, дуже дякую, в першу чергу, співорганізаторів комітету міжнародний фонд "Відродження", пана Романа Романова, Регіональний центр з прав людини представлений паном Мартиновським Романом, Набухотним Валерієм і Харківську правозахисну групу пана Олександра Павліченка за допомогу в організації цього заходу і всіх учасників, які знайшли можливість прийняти участь, оскільки тема дуже складна, ще раз повторюю, дуже непросто обговорення. У мене взагалі були сумніви стосовно... і боязнь стосовно того, що ми взагалі зможемо залучити стільки бажаючих. Я дуже рада цьому, що ви знайшли можливість прийняти участь, представників міжнародних організацій, зокрема, Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ, ООН і тих, яких я бачу, але представника УКБ ООН, представників органу державної виконавчої влади, дуже вдячна судам, спеціалізованого суду, так, ви представник? Верховного Суду України, зокрема, пана Мазура, який все-таки знайшов можливість до нас добратися з такою прекрасною, довгою, пробачаюсь, не маємо можливості надавати час виключно з технічних обставин.

І завершаємо на оптимістичній ноті, я всіх запрошую на каву-break, яка буде зараз буквально тут поруч. На все добре. Чекаємо тоді на співпрацю і на наступній зустрічі.

Я прошу вибачення. І все ж в першу чергу я маю подякувати секретаріат комітету – це абсолютно моя,, дуже дякую! Тому що ця організація в основному покладена була також на їхні плечі. Дуже дякую. Прошу вибачення.